FAİK MUZAFFER AMAÇ

ÇAYAN DAVASI

...işkenceler konusunu ve
reddi hakim dileğini kapsar...

ÇAYAN DAVASI

YÜCEL YAYINLARI

Ünlü Davalar Dizisi 1

ÇAYAN DAVASI

Faik Muzaffer Amaç'ın, Çayan davası dosyasına girmiş olan belge ve dilekçelerden derlemesi / kapak Ferit Erkman / Yücel Yayınları 9 / basım tarihi, ekim 1971 / dizgi, Başaran Bir Matbaası / baskı Haşmet Matbaası / kapak baskısı, Evren ofset / Yücel Yayınları, Beyoğlu Hasnun Galip sokak nu. 1, Yıldız han kat 4, Telefon 49 37 17

ÇAYAN DAVASI

(Bu birinci kitap, İşkenceler konusunu ve Hâkimleri red dileğini kapsar)

Derleyen :
FAİK MUZAFFER AMAÇ

Yücel Yayınları
Beyoğlu Hasnun Galip
Sok. Yıldız Han Kat 4

ÖNSÖZ

Memleketin en aydın gençlerinden yüzlercesi idam talebiyle, Sıkıyönetim Mahkemelerinde yargılanıyor. Şahsî hiç bir çıkarları olmadan, sadece yurdu ve halkı sevdikleri için işledikleri birtakım suçlar yüzünden idamları istenen bu gençlerin davaları, şüphesiz kamuoyunu çok yakından ilgilendiriyor. Oysa, özellikle son günlerde, ne TRT ve ne de Basın bu davaların duruşmalarını kamuoyuna önemiyle orantılı bir biçimde duyuramıyor.

Mahkemeler sanıkları yargılarken Millet de Mahkemeleri yargılayabilmelidir. Çünkü Mahkemeler yargı yetkilerini Türk Ulusu adına kullanırlar. Yargılamaların açık yapılmasının Anayasal bir zorunluk olması: Milletin, Mahkemeleri yargılayabilmelerini sağlamak içindir.

Bir yerde ,TRT ve Basın duruşmaları Türk Ulusu'na tam bir tarafsızlık içinde duyuramıyorsa orada yargılamaların gerçek anlamda açık yapıldığı söylenemez.

Bu kitap, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askerî Mahkemesinde Esas: 971/26 sayı ile 26 genç hakkında açılmış bir davada aleniyeti sağlamak amacıyle çıkıyor. Söz konusu davanın 1 numaralı sanığı Mahir Çayan olduğu için kitaba **ÇAYAN DAVASI** adını koyduk.

Çayan Davası'nın bu birinci kitabı, POLİSTEKİ İŞKENCELER ve HÂKİMLERİN REDDİ konularına ayrıldı.

Bu kitapta konuşan biz değiliz, Mahkeme dosyasıdır. Çünkü kitapta duruşma tutanaklarıyle duruşmalarda okunup dava dosyasına konmuş olan dilekçe ve yazılardan başka bir şey yok.

Bu kitaba bizim bir katkımız olmadığı için onun üzerinde adımız bulunmamalıydı. Ama, ilgililer - Basın Kanunu'nun 30'ncu maddesindeki açık hükme rağmen - bu kitap için bir sorumlu aramaya kalkışırlarsa bizim yüzümüzden başkalarının başı ağrımasın diye kitaba adımızı koymak zorunda kaldık.

27 Eylül 1971

Av. Faik Muzaffer Amaç

İçindekiler

TÜRKİYE CUMHURİYETİ, İNSAN HAKLARINA (......) DAYANAN (......) BİR HUKUK DEVLETİDİR.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 2

KİMSEYE EZİYET VE İŞKENCE YAPILAMAZ.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde: 14, Fıkra: 3

I. BÖLÜM

İŞKENCELER ÜZERİNE

I. KESİM

Sanıkların işkencelere ilişkin sözlü ve yazılı açıklamaları

1

NECMİ DEMİR

1944 doğumlu, İstanbul İktisat Fakültesi 7-8 nci sömestrde öğrenci. Türk Ceza Kanunu'nun 146/1'-inci maddesine aykırı hareketten sanık.

Sanık Necmi Demir'in (...) 1.6.1971 tarihli ifadesi okundu.

Sanık Poliste kedisine işkence yapıldığını; okunan bu ifadenin polisin tazyiki neticesi alındığını; bu itibarla kabul etmediğini; iddianamenin ise bu beyanlara dayanıp ciddi olmaktan uzak bulunduğunu; her ne kadar işkence iddiaları konusunda mahkemece karar alınmış ise de, kendisine polis tarafından dayak atılmış olduğunun tesbitinde - iddianamenin hazırlanmasına esas olan ifadelerin ciddiyeti yönünden - fayda bulunduğunu bu itibarla adlî tıbba sevkini talep ettiğini (...) ifade etti. (...)

Av. Yılmaz Dereli, Faik Muzaffer Amaç, Necdet Sağır, Yalçın Öztürk ve Sadık Akıncılar tarafından imzalanmış el yazılı bir dilekçe ile **Necmi Demir'e Yapılan İşkence** başlığını taşıyan iki sayfadan ibaret bir yazı ve Avukat Faik Muzaffer Amaç imzasını taşıyan 25.8.1971 tarihli iki sayfadan ibaret **İlkay Demir'in Emniyetteki işkenceler hakkındaki yazısının örneğidir** başlığını taşıyan yazılar verildi.

Dilekçede, Necmi Demir ile İlkay Demir'in verdiği notların birer örneğinin ilişikte mahkemeye su-

nulduğu, bu notların bu davayı ve özellikle Necmi Demir ile İlkay Demir'in savunma hakkını yakından ilgilendirdiği kanısında oldukları için, mahkeme ayrı bir kanıda olsa bile, hangi kanının doğru olduğu ancak yargıtayda çözümleneceğinden bu notların okunarak dosyasına konulmasının talep edilmekte olduğu görüldü. Okunan Notlar ve Dilekçe dava dosyasına konuldu. **Duruşma tutanakları, sayfa: 33**

Okunup dosyasına konulduğu belirtilen Notlar'dan Necmi Demir'e ait olanı şudur :

Necmi Demir'in, kendisine yapılan işkencelere ilişkin, notları

27 Mayıs 1971 akşamı nezarete alındım. Emniyet Birinci Şubede telefonlu hücre diye adlandırılan yere attılar. Bir iki saat bekledikten sonra tekme tokat Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlar'ın karşısına çıkarıldım. Yanında bir General vardı. Söyledikleri çok kısa oldu: «Gebertin şunu»

Daha sonra Birinci Şube Müdürü Ilgız Aykutlu'nun karşısına çıkarıldım. Yanında bir Binbaşı bir de Yarbay vardı. Dediği şu oldu: «Burada artık Anayasa ve İnsan Hakları Beyannamesi yoktur. Biz istediğimiz şeyi senin ağzından alacağız» Yine yukarıda adı geçen hücreye çıkardılar. Işkenceye başladıkları andan ertesi günün saat 12 ye kadar geçen zaman içinde, hücreye devamlı olarak beşerli onarlı polisler geldiler. Hücrenin içine girenlerden bir ikisi devamlı vuruyordu. Onların deyimi ile bu «Operasyon» 14 saat sürdü. Daha sonra daha sistemli bir operasyona karar kılmış olacaklar ki, 28 Mayıs saat 12 sıralarında İkinci Şube Birinci

Kısma indirildim. Falakaya yatırıldım. O sırada odada 10 kişi kadar vardı. Tanıyabildiklerim; İkinci Şube Komiserlerinden olduğunu zannettiğim Dursun diye biri, yine İkinci Şube Komiserlerinden Cazip Işık ve işkenceyi yürüten Kel Zekeriya dedikleri, sonradan soyadının Aydın olduğunu öğrendiğim, biri. İşkence sırasında tek söyledikleri şey: «Konsolosu ben öldürdüm diyeceksin» ve : «Silâhı nereye koyduğunu söyleyeceksin.» Daha sonradan da öğreniyorum ki aynı anlarda yani bana işkence ettikleri anlarda arkadaşım İrfan Uçar ile Necati Sağır'a da işkence ediyorlar ve ayni şeyi söylemesini istiyorlar.

İşkence saat 12 den 18 sularına kadar sürdü. Her yorulan işkencecinin yerine bir yenisi geçiyordu. Bu arada sadece ayaklarımın altına vurmakla kalmıyorlar, ellerim arkadan kelepçeli olduğu halde, yüzüme, göğsüme, kaburgalarıma tekme atıyorlardı. Bir kişi de ağzıma ayağını basmış vaziyette duruyordu. Bu işlem hiç fasılasız biçimde sürdü. Bir süre sonra ayaklarımın altı patladı. Ayaklarımdan sıçrayan kanı görünce, kan içtikçe coşan vampirler gibi daha hırsla vurmaya başladılar. Koridora çıkardılar, içinde tuzlu su bulunan kovaya soktular ayaklarımı. Oturacak vaziyette bile değildim. Ve kovayı devirdim. «Niye kovayı devirdin» diye bir daha yumruklamaya başladılar. Ayaklarımı bir beze sardılar. Yukarıda adı geçen hücreye attılar. İki gün hiç bakılmadan ve ayağa kalkamadığım için, tuvaletimi hücreye yaparak kaldım. Daha sonra, ayaklarımdaki yaranın uzun süre geçmeyeceği endişesi ile olsa gerek, eşim İlkay Demir'in pansuman yapmasına müsaade ettiler. Orada kaldığımız sürece bir kaç ke-

re de İkinci Şubeden, isminin Cafer olduğunu zannettiğim, bir polis pansuman yaptı. Yakalandığımızın 18 nci gününe tekabül eden 13 Haziranda Harbiye nezarethanesine götürüldüm. Orada kaldığımız hücre de bir Doktor Teğmen gözetiminde Sıhhiye Baş Çavuşu devamlı pansuman yaptı. 18 Haziranda yine Harbiyede hâkim huzuruna çıkartılarak tutuklandım. Zor yürüyordum. İrfan Uçar ve Jülide Zaim arkadaş larım hiç yürüyemiyordu. Onları da, Mahkeme hücrelerde kurularak, tevkif ettiler. 30 Haziran akşamı İrfan Uçar, Jülide Zaim, Kadriye Deniz Özen ve ben Bin Yataklı Haydarpaşa Askerî Hastahanesine götürüldüm. Orada 20 gün kaldım. 20 Temmuzda ayaklarım iyice düzeldiğine kanaat getirildikten sonra Maltepe Askerî Ceza ve Tutukevine getirildim. Halen yakalanmamın üzerinden 87 gün geçmesine rağmen ayaklarımda işkence izleri vardır. Sağ ayağımın baş ve ikinci parmağının tırnağı işkence sırasında düşmüştü. Yine sağ ayağımın üstü kemiğe kadar yarılmıştı. İzi halen mevcuttur. Sol ayağımın baş parmağının tırnağı sonradan düştü. Diğer tırnaklarımın içine kan oturmuş durumdadır.

Söz alan Avukat Yılmaz Dereli; Necmi Demir tarafından adlî tıbba sevki hususunda ileri sürülen talebe kendilerinin de iştirak ettiğini, ayrıca diğer sanıklardan bu şekilde talepte bulunacak olanların da çıkabileceğini belirtti. Müdafi avukatın konuşmasını müteakip sanıklardan Abdullah Ceceloğlu, Rasim Özkan, İrfan Uçar, Necati Sağır, Ömer Erim Süerkan, Jülide Zaim, Kadriye Deniz Özen, Yüksel Erdoğan; Necmi Demir tarafından serd edilen bu talebe

iştirak ettiklerini keza kendilerinin de polis tarafından işkenceye tabi tutulduklarını ve bu itibarla tesbiti için adlî tıbba sevklerini istediklerini belirttiler. **Duruşma tutanakları, sayfa: 34.**

2

İLKAY DEMİR

1946 doğumlu. İstanbul Tıp Fakültesi Beşinci sınıfta öğrenci. Türk Ceza Kanunu'nun 146/1'nci maddesine aykırı hareketten sanık.

Emniyette ifadem alınırken Birinci Şube Müdürü Ilgız Aykutlu tarafından tehdit edildim. Jülide Zaim ile Kadriye Deniz Özen, dayak atılmış vaziyette, bana gösterildiler. Kadriye'nin, Konsolosun kaçırılma olayına iştirak ettiği (......) söylettirilmek isteniyordu. (......)

Emniyette ifadelerimiz alınırken yakalananlar arasında ismi en çok lanse edilmiş olan İrfan Uçar, Konsolosu öldürme olayının faili şeklinde kabul ettirilmek istendi; kendisi bunu kabul etmeyince Ilgız Aykutlu'nun emri üzerine aşağıdaki işkence odasına gönderildi. Buna rağmen İrfan Uçar, öldürme olayını kabul etmedi. Ilgız Aykutlu, yukarıda, tanımadığım biri ile telefonla konuşurken; «Tamam, hepsi yakalandı. Öldüren Ankaralı» diyerek Konsolosu öldürenin İrfan Uçar olduğunu peşinen kabul etmişti. İrfan Uçar, yapılan işkenceye rağmen öldürmeyi kabul etmediğini bildirince ikinci önemli kişi olarak bu defa, eşim Necmi üzerinde duruldu. Kendisi aşağıdaki işkence odasına götürüldü. Ayrıca, ben de bilâhare aynı yere götürüldüm. Eşim Necmi Demir'e, Konsolosu kendisinin öldürdüğü zorla kabul ettirilmiş. Bana sordular. Ben: «Hayır» dedim. Beni falakaya ya-

tırdılar. Bu durumda Necmi, kendisinin öldürdüğünü tasdik etmemi istedi. Ben de : «Necmi öldürdü.» dedim. (...) Nitekim, daha sonra gazetelerde. öldürenin Necmi Demir olarak geçtiğini gördüm. Fakat, bilâhare Maltepe'de Mahir ve Hüseyin kuşatılınca bu konuda, yani Konsolosun Necmi Demir tarafından öldürülüp öldürülmediği konusunda bana bir şey sormadılar. Bu mevzu polis tarafından bu şekilde halledilmiş oluyordu. Yakalanan bütün arkadaşlardan, öldürenin Mahir olduğunu söylemesi isteniyordu. **Duruşma tutanakları, sayfa: 45-46**

İlkay Demir'in, 25 Ağustos 1971 günlü aleni duruşmada okunup dava dosyasına konan EMNİYETTEKİ İŞKENCELER'E İLİŞKİN NOTLARI söyledir :

İlkay Demir'in Emniyetteki İşkenceler'e ilişkin Notları

1 — Yakalandığımız gece (27 Mayıs), ben, Ilgız Aykutlu'nun odasındayken, Aykutlu; Adlî Müşavir Albay ile telefonla konuşuyordu: İrfan, Necmi, Necati ve Benden bahisle:

«Resimlerini çektik. Artık operasyona sokacağız. Operasyondan sonra gazetelere resim verecek halimiz olmaz. İsterseniz haberle birlikte hemen resimlerini de verelim.» dedi.

Albay tasvip etmiş olacak ki, Aykutlu resimleri derhal göndereceğini bildirdi. (Gazetelerde gerçekten, bahsettiği resim çıktı sadece)

Bu telefon konuşmasında odada bir jandarma Albay da bulunuyordu. Kendisiyle bu konuda tartış-

tık. Albay cevap vermedi, önüne baktı. Aykutlu Anayasa'ya ve bizze küfretti.

2 — İlk günler Birinci Şubede hücremin gözetleme penceresinden içeri 1000 e yakın polis ve Emniyet görevlisi küfretti, tükürdü. Bana nasıl tecavüz edeceklerini en iğrenç ayrıntılarıyle anlatıyorlardı. Bazıları içeri girip tekme atıyorlardı.

Bütün bunlar 48 saat sürdü. Öteki hücrelerdeki arkadaşlarım ve bu arada eşim Necmi bütün bunları duydular.

3 — 28 Mayıs akşam üstü Ilgız Aykutlu beni İkinci Şubeye indirdi. Bir odada Necmi'yi gösterdiler. İşkenceden yeni çıkmıştı. Bir sıranın üzerine yatırılmıştı. Kanayan ayaklarını bağlıyorlardı. Koridor kan gölü halindeydi. (Sonradan bunların Necmi ile birlikte İrfan'ın da kanı olduğunu öğrendim.) Bir kadın, yıkaya yıkaya bitiremiyordu, kanı.

Beni falaka odalarından birine aldılar. Bütün İkinci Şube işkencecileri, İkinci Şube Şefi olduğunu sandığım Cemal, İkinci Şubeden Lâz Polis Dursun, bazı 1. Şube polisleri vardı. Falaka için yatırdılar. Ayağımı geçirdiler alete. Ancak, o sırada Necmi'yi getirdiler ve Necmi Konsolosu kendisinin öldürdüğünü söylememi istedi. Onun isteğini kabul etmek zorunda kaldım. Bu yüzden falakadan vaz geçtiler. (Ama. Ben kabul etmek istemeseydim bunu falakada kabul ettirmeye kararlıydılar.)

4 — İrfan Uçar'ı 28 Mayıs günü sabah saat 9 dan akşam 5'e kadar dövmüşler. (Aynı gün Necmi de bir yandan dövülüyordu.) O günden, Harbiyeye nakledildiğimiz 12 Hazirana kadar İrfan'ın durumunu bütün ayrıntıları ile biliyorum. Gerçekten ölüm

tehlikesi geçirdi. Günlerce hücresinde taş zemin üzerinde kıpırdamadan yattı. Sürekli sayıklıyordu. Nefesi çok sıklaşmıştı. Zorla bir şeyler içiriyorduk. İdrarını biz döküyorduk. 15 gün kadar idrarı kıpkırmızı, kanlı idi. Ayağına ilk pansumanı Ben yaptım. Yarayı tamamen biliyorum.

5 — 27-28 Mayıs günleri Ilgız Aykutlu'nun odasında 2 kere Kadriye Deniz Özen'i, bir kere Jülide Zaim'i gördüm. Beni yıldırmak için Ilgız çağırttı. İkisinin de ayakları şiş ve sarılıydı. Perişan bir haldeydiler.

6 — Bir kaç gün sonra Rasim Özkan ve Cihan Alptekin yine çok işkence gördüler. Onlara da bir kere pansuman yaptım.

İrfan, Necmi, Rasim ve Cihan'a şimdi Kartal'da tutuklu olan Savaşkan Oral şahittir. Ayrıca İTÜ'den Nadir Özal, Tektaş Ağaoğlu da gördüler. Daha pek çok kimse gördü. İsimlerini hatırlamıyorum.

Ilgız Aykutlu'nun arkadaşı olan Çapa İkinci Dahiliye Kliniğinde Baş (?) asistan Garabet Arman; İrfan Uçar ile Necmi'yi Benim yanımda, Jülide ve Kadriye Deniz'i de ayrıca muayene etti. Ayaklarına baktı, 3 pomad yazdı bana pansuman yapmamı söyledi. Ben bir kaç gün pansuman yaptım.

İrfan kötüleşince, iki kere daha bizim ısrarımız üzerine Ilgız bu doktoru çağırttı.

Yakındaki bir hastahane veya klinikten getirtilen sarışın, kısa saçlı bir hasta bakıcı (veya hemşire) bütün arkadaşlara günlerce pansuman yaptı. İki polis pansuman yapıyorlardı, isimlerini Necmi bilir belki.

7 — (...)

8 — 18 Haziran günü İrfan Uçar ve Jülide Zaim ayak yaraları geçmediği için yürüyemediklerinden 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinin kurulduğu Harbiyedeki salona götürülmediler. Mahkeme heyeti hücrelerin bulunduğu yere geldi. Orada. İrfan'ı ve Jülide'yi sandalyeye oturtarak tutuklama kararını bildirdiler. İki arkadaş da adlî tıbba sevklerini istedi.

Yargıçlar daha sonra bütün hücreleri dolaşıp, pen cerelerinden baktılar içeri.

Merkez Komutanı General, hücreye, sürekli gelip halimizi gördü.

9 — 27 Haziran Pazar günü Savcıların yanına İrfan Uçar'ı sedye ile götürdüler. (İşkencenin tam 1 nci ayı dolduğu halde yürüyemiyordu.)

10 — 28 Haziran günü Beni Savcıya götürdüklerinde Naci Gür'e ve Sözer'e bütün işkencelerden bah settim. Bunların zapta geçmesini söyledim. Reddetti zapta geçirmeyi. Bunlar zapta geçmez dedi. (Doğrudan ifademle ilgili olan Necmi'nin işkencesini ve benim falakada konuşturulmamı geçirtmek istedimdi.)

Bu suretin aslına uygun olduğunu Avukatlık Kanunu'nun 56/2'nci maddesi uyarınca tasdik ederim.

25.8.1971

İlkay Demir müdafii Av. Faik Muzaffer Amaç

3

KADRİYE DENİZ ÖZEN

1948 doğumlu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi üçüncü sınıf öğrencisi. Türk Ceza Kanunu'nun 146/1'nci maddesine aykırı hareketten sanık.

17 Mayıs 1971 tarihinde polis tarafından Emniyet Müdürlüğüne götürüldüm. Burada 27 gün kaldım. Muhtelif şekillerde işkenceye tâbi tutuldum. Polisin yaptığı işkence, kim olduğunu bilmediğim bir subay tarafından yönetiliyordu. İsrail Baş Konsolosunun kaçırılmasından sonra da kaçırıldığı yer ve kaçıranlar hakkında benden bilgi alınması için muhtelif işkenceler yapıldı. Bilâhare altı gün müddetle Harbiyede hücreye kapatıldım. Tutuklandığım tarihe kadar hücrede geçen süre altı gündür. Harbiyede hücrede kaldığım süre ise 19 günden ibarettir. İlk defa ifadem Askerî Savcı tarafından Emniyette Emniyet mensuplarının yanında alındı. Birinci Şube Müdürü Ilgız Aykutlu, Adlî Müşavirin yanında beni tahkir ve tehdit etti. Hiç bir ilişkim olmadığı halde İkinci Şube Müdürlüğüne teslim edildim. Bir gün, Emniyete gelen Sıkıyönetim Komutanı benim Emniyetteki durumumu bizzat görmüştür. Bilâhare Hastaneye kaldırıldım. Askerî Savcı tarafından burada ifadem alındı. Bu itibarla Emniyette ve savcılıkta alınan ifadelerimi kabul etmiyorum, (...) dedi.
Duruşma tutanakları sayfa: 50

Soruldu : Emniyette ifadem alınırken Ömer Erim Süerkan da yakalanmıştı. Halk Oyu'na bizim önemli kişiler olduğumuz lanse edilmişti. Bu itibarla, üzerinde Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi yazılı bulunan kâğıdın Necmi Demir tarafından verildiğini söylediğim halde Ömer Erim tarafından verilmiş olduğu hususunda ısrar ettiler. Beni Ömer Erim'in yanına götürdüler. Ona daha fazla işkence edilmesini önlemek için bu yazıların Ömer Erim tarafından bana verildiğini söyledim, dedi.

Askerî Savcı tarafından tespit olunan 17.7.1971 tarihli ifadeside de kâğıdın Ömer Erim Süerkan tarafından kendisine verildiğini beyan etmiş olması sebebiyle soruldu : Askerî Savcı tarafından ifadem Hastahanede alındı. Savcı tarafından bana baskı ve işkence yapılmadı. Fakat iki memurun kolunda gelecek kadar halsizdim. Şuursuz vaziyette idim. Ömer Erim ile Necmi isimlerini tefrik edecek durumda değildim, dedi.

Askerî Savcıya ifade verirken, Askerî Hastanede, zaman zaman Emniyet Mensupları tarafından yapılan işkencenin tesiri altında idim, dedi. (...)
Duruşma tutanakları, sayfa : 51.

Avukat Faik Muzaffer Amaç, müvekkilim Kadriye Deniz Özen 17/5/1971 günü polis tarafından nezaret altına alınmıştır. İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un kaçırılması sebebiyle İstanbul'da Sıkıyönetim Komutanlığınca yapılan genel aramanın tarihi ise 23/5/1971 dir. Bu güne ait yapılan işlemler sonucunda, ertesi günü Cumhuriyet Gazetesinde

yayımlanan Sıkıyönetim Komutanlığının 12 numaralı bildirisinde ise, Elrom'un kaçırılması ve öldürülmesi olayı ile ilgili olarak Kadriye Deniz Özen, Ömer Erim Süerkan ve Jülide Zaim'in yakalandıkları belirtilmektedir. Müvekkilim, bu genel aramadan bir hafta önce polis tarafından yakalandığına göre Sıkıyönetim Komutanlığının haber bültenindeki malûmat gerçeğe uymamaktadır. Bu durumda dosya içinde bulunan bilgi ve belgelerin ne derece sıhhatli olduğu şüphelidir. Bu itibarla Sıkıyönetim Komutanlığının 12 numaralı bildirisinde müvekkilim ilgili olan malûmatın Komutanlığıa kimler tarafından verildiğinin tahkikini talep ederim; ayrıca müvekkilim Kadriye Deniz Özen'in bana polis tarafından, kendisine yapılan işkenceyle ilgili olarak vermiş olduğu notları da mahkemenize tevdi ediyorum, dedi.

1/9/1971 tarihli ve Faik Muzaffer Amaç imzalı dilekçe mahiyetindeki yazı okundu. Bu yazıda, ayrıca Kadriye Deniz Özen'in Avukat Faik Muzaffer Amaç'a vermiş olduğu notların da okunarak dosyasına konulması ve bunun müdafaa hakkına taallûk ettiğinin belirtildiği görüldü.

Sanık müdafii tarafından dilekçeye ilişik olarak sunulan 6 sayfadan ibaret (Kadriye Deniz Özen tarafından verilen notlar) başlıklı yazı okunarak dosyasına kondu. **Duruşma Tutanakları, sayfa : 52.**

Okunarak dosyasına konduğu bildirilen dilekçe şudur

İSTANBUL SIKIYÖNETİM 3 No. lu ASKERÎ MAHKEMESİNE

1 — Müvekkilim Kadriye Deniz Özen 17 Mayıs 1971 günü yakalanmıştır. İstanbul'da umumi arama 23 Mayıs 1971 de Elrom'un öldürülmesi ise 22 Mayıs 1971 de olmuştur. Demek ki Elrom'un öldürülmesinden ve umumi aramadan bir hafta önce müvekkilim yakalanmıştır.

Böyle olduğu halde 24 Mayıs 1971 günkü gazetelerde ve bu arada CUMHURİYET gazetesinde şunu okuyoruz

«Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının 12 numaralı haberi şöyledir

1 — Sıkıyönetim Komutanlığınca 23 Mayıs 1971 günü saat 01 den itibaren İstanbul İl Hudutları içinde yapılan büyük çapta arama-tarama tatbikatı 23 Mayıs saat 15'te sona ermiştir.

2 — Bu tatbikat sonunda

a) İsrail Başkonsolusunun kaçırılması ve öldürülmesi olayı ile ilgili olarak Kadriye Deniz Özen, Ömer Erim ve Jülide Zaim yakalanarak haklarında kanuni kovuşturmaya geçilmiştir.»

Görüldüğü gibi, gazeteye göre Sıkıyönetim Komutanlığı haberinde Kadriye Deniz Özen'in Arama-tarama sonunda yakalandığı bildirilmiştir. Bu, gerçeğe uymamaktadır. Sıkıyönetim acaba gerçekten böyle bir bildiri yayımlamış mıdır, yoksa yanlışlık Gazeteye mi aittir. Bunun bilinmesi çok önemlidir. Sıkıyönetim böyle bir bildiri yayımlamış ise :

Kadriye Deniz'in Elrom'um öldürülmesinden bir hafta önce yakalanmış olmasına rağmen o, Elrom öldürüldükten sonra yakalanmış gibi gösterilmek suretiyle Kamuoyu kasten yanıltılmak istenmiştir. Bunu Sıkıyönetim Komutanlığının yapmış olması bu dava dosyasındaki hiç bir belgeye güven bağlanmamasını gerektirir.

Bunun için

Sıkıyönetim Komutanlığının 12 numaralı haber bülteninde gerçekten böyle bir haber varsa bu yanlış haberin Sıkıyönetim Komutanlığına kimler tarafından ve ne maksatla verildiğinin araştırılmasına karar verilmesini;

II — Kadriye Deniz Özen Emniyette, diğer sanıklar gibi çok ağır işkencelere maruz kalmıştır. Bu hususta kendisinin verdiği notlar ilişikte sunulmuştur.

Bu notların, müvekkilimin savunması ile çok yakından ilgisi olduğu kanısında bulunduğumuzdan okunarak dosyasına konmasını dileriz. 1.9.1971
Kadriye Deniz Özen vekili Av. Faik Muzaffer Amaç

Bu dilekçedeki I numaralı dileğimiz üzerine Mahkeme şu ara kararını vermiştir

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 12 numaralı bültenindeki, yakalanan şahıslara ilişkin haberin tarihleri itibariyle gerçek durumu aydınlatmadığı; bu bakımdan Elrom öldürüldükten sonra bazı sanıkların yakalanmış gibi gösterilmek suretiyle Kamuoyunun kasden yanıltılmak istendiği ve bunu Sıkıyönetim Ko-

mutanlığının yapmış olmasının bu dava dosyasındaki hiç bir belgeye güven bağlanmamasını gerektirdiği Avukat Faik Muzaffer Amaç tarafından iddia olunmuştur

Dava dosyasında bulunan yazılı belgelerin nelerden ibaret olduğu, mahiyet ve münderecatları ve dava konusu olayla irtibatlarının nelerden ibaret bulunduğu duruşmanın safahatı itbariyle belli değildir. Kaldı ki, her delil Askerî Mahkemece Usul Kanunlarının çizdiği hudutlar ve ölçüler içinde değerlendirilir. Bu itibarla Sıkıyönetim Komutanlığının 12 numaralı bildirisi dosya içinde mevcut ise bunun da diğer deliller muvacehesinde ve kanunî ölçüler içerisinde tetkik edilip kıymetlendirileceği açıktır. Bu maksatla şu anda bahis konusu edilen bildiri ile ilgili olarak her hangi bir işlemi gerektiren durumun mevcut olmadığına (...) oybirliği ile karar verilip açık olarak tefhim edildi 1.9.1971
Sayfa : 60 - 61.

Kadriye Deniz Özen'in kendisine yapılan işkenceye ilişkin notları

1 — 17 Mayıs 1971 günü yakalandım. Yani Sıkıyönetim bildirisinde belirtildiği gibi büyük arama günü değil, ondan 6 gün önce alınıp Em. 1. Şubeye götürüldüm.

2 — 18 Haziran 1971 günü Mahkemece tutuklandım. Yani Sıkıyönetim kanunlarına göre bir ay olan gözaltına alınma süresi benim için 33 gün oldu.

3 — Bulunduğum Cezaevine 20 Temmuz 1971 günü getirildim.

4 — Cezaevine getirilmeden önce

a) 17 Mayıs 1971 - 12 Haziran 1971 tarihleri arasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü 1. Şubede tutuldum.

b) 12 Haziran 1971 - 30 Haziran 1971 tarihleri arasında Merkez Komutanlığında hücrede tutuldum.

c) 30 Haziran 1971 - 20 Temmuz 1971 tarihleri arasında Haydarpaşa Askerî Hastanesinde tedavi için tutuldum.

d) 20 Temmuzdan bu yana Maltepe Askerî Cezaevinde bulunmaktayım.

5 — Yakalandığım 17 Mayıs tarihinden 12 Haziran gününe kadar gözaltında bulunduğum Emniyet II. Şubede maddi, manevî her türlü işkence ve baskıya maruz kaldım.

17 Mayıs gecesi, hakkımda tutulmuş, birçoğu gerçekdışı olan bir takip raporu üzerine Emniyet Birinci Şubede Elektrik İşkencesi yapıldı. Bu işlem gözlerim bağlı olarak yapıldığından bu sırada içeride kimlerin bulunduğunu göremedim. Ancak, sonradan seslerinden tanıdığım 1. Şube Müdürü Ilgız Aykutlu, yine 1. Şubeden Komiser Fahrettin, Sıkıyönetimden görevli (gözüme bağlanan örtünün altından görebildiğim) subaylar, MİT'den görevliler vardı.

Bu işlem, dozu arttırılmak suretiyle iki kere yapıldı. Elektrik önce bacaklarımdan, kollarımdan geçirildi. Sonra başımda yoğunlaştırıldı. Ellerindeki âleti, sanki yararcasına başımın üstünde gezdiriyorlardı. Bununla da yetinmeyerek bir ara soyunmamı bile istediler. Ben buna kesin olarak karşı koydum ve sonuna kadar direttim. Benimle ilişkisi olmayan konuları reddettiğim için çok sinirlenen

bir subay tarafından başıma en az on beş tane yumruk yedim. Yine bir ara: «Enjektörü getirin.» gibi lâflar ettiler. Sonra Ankaradan ailemi getirip onlara işkence edeceklerini söylediler. Bunun için içeriden birisini, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığına bildirmesi için dışarı gönderdiler. Daha sonra bacaklarımda, başımda, el ve kollarım üzerinde nokta nokta kan aktığından bu işi şimdilik bırakalım dediler. Yine gözlerim bağlı olarak kolumdan tutan bir polis memurunun yardımı ile odadan çıkarıldım. Bir müddet bu işlemin yapıldığı yeri hatırlamamam için koridorlarda dolaştırıldıktan sonra bir yere götürüp bıraktılar.

18 Mayıs günü evimde yapılan aramadan sonra, ele geçirilen bazı vesikalar üzerine Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlar'ın odasına götürdüler. Burada bana, konsolosu kimlerin kaçırdığı ve nereye götürdüğü soruldu. Bunu açıkladığım takdirde beni serbest bırakacaklarını, aksi halde benim için hiç de iyi şeyler düşünmediklerini söylediler. Sonra tekrar yukarı aldılar. Bir müddet sonra sıkı yönetim mahkemesinde görevli olan bazı subayların önüne çıkarıldım. Onlar da aynı şeyi söylediler. Bense bilmediğimi söyledim. Buna çok kızan Ilgız Aykutlu, «götürün bunu, birazdan bülbül gibi söyleyecek» diyerek beni odasından çıkarttı. Bir müddet sonra beni 2 nci şube cinayet masasına götürdüler. Götürüldüğüm oda çok kalabalıktı. Önce işe küfürle başladılar ve sonra duvarda asılı, daha önce işkence gören kimselerin resimlerini göstererek «Seni de bu hale getirmeyelim. Bildiklerini olduğu gibi söyle.» dediler. Duvarda asılı resimler arasında, Ömer Ayna

ve Salman Kaya'nın resimleri vardı. Ben yine bilmediğim konusunda ısrar ediyordum. Çünkü, gerçekten de bilmiyordum. Bu arada içeri giren iri yarı birisi hiç bir şey söylemeden suratıma çok şiddetli bir tokat vurdu. (Sonra bu tokat yüzünden suratımın bir tarafı uzun süre şişti) Küfürler devam ediyordu. Bunlar şimdiye kadar duymadığım ve söylemeyeceğim kadar çok çirkin lâflardı. Yine, beni, ırzıma geçmekle tehdit ettiler. Cinayet masası şefi de bu arada elindeki sopayı sallayarak aynı şekilde tehditte bulunuyordu. Ve benim için hemen bir pantalon bulmalarını istedi. Biraz sonra, büyük bir pantolon getirerek giymemi istediler. Ben diretti isem de buna mani olamazdım. Çünkü etrafımda en az on kişi vardı ve hepsi birden küfretmeye devam ediyorlardı. «Yıkın şunu yere,» diye bir ses duydum ve kendimi yerde buldum. Ayaklarımdan tutup falakaya geçirdiler. İki kişi falakayı tutuyordu. Birisi ayağı ile omuzuma bastı, diğerleri hem küfür ediyor hem de «Konsolos nerde» diye bağırıyorlardı. Bilmediğimi söyledikçe sopa daha hızlı inip kalkıyordu. Sonra ifade için kaldırdılar. Evde çıkan kâğıtlarla ilgili sorgu yapıldı. Bu arada tekrar dayağa yatırılacağımı, onun için düşünüp konsolosun nerede olabileceğini söylememi istediler. Bu arada Erim Süerkan'ı getirip falakaya yatırdılar. Onu döverken bana göstermek için yanına götürdüler. Ayrıca, falakaya yatırılan yeğenimi bana gösterdiler. Ayakları patlamış üstü başı perişan bir haldeydi. Halbuki kendisinin hiç bir şeyle ilişkisi yoktu. Sonra beni tekrar falakaya yatırdılar. Bu sefer gözleri hiç bir şey görmüyordu. Durmadan vuruyorlardı. Halâ yalan söyle-

mekte direttiğimi, ama ergeç söyleyeceğimi; söylemediğim takdirde falakada beni öldüreceklerini söylüyorlardı. «Bundan kimse sorumlu tutulmayacak; ordu da, iktidar da bizden» diyorlardı. Artık ayaklarımdan kan akmaya başlamıştı. Fakat vurmaya devam ediyorlardı. Bunun üzerine, yalan söylemek zorunda kaldım. Alâkasız bazı evler gösterdim. Tabiî hiç bir şey ele geçiremediler. Bunun üzerine daha da sinirlenerek beni tekrar falakaya yatırıp bu sefer öldürünceye kadar vuracaklarını; kendilerini, yalan söyleyerek, oyaladığımı bildirdiler. Sonra bir çember yaparak beni ortaya aldılar; patlayan bacaklarımın üstüne sopa ile, tekme ve yumrukla vurarak koşturuyorlar ve bir yandan da ahlâksızca tehditler ve küfürler savuruyorlardı. Ayakta duramaz hale gelmiş ve belime yediğim tekme nedeniyle duramaz olmuştum. Bunun üzerine beni başka bir odaya aldılar. Ayaklarımı tuzlu suya soktular. Akşam, indirdikleri ikinci şubede sabaha kadar kaldım. Artık yürüyebilmeme imkân kalmamıştı. Onun için İkinci Şubede görevli Cafer isminde bir memur, beni kucağına alarak Birinci Şubedeki halkla ilişkiler bürosuna götürdü. Buranın kalabalık olması nedeniyle, yine başka bir görevli kucağına alarak, (B) grubuna naklettiler. Vücudumdaki sulardan dolayı, değil yatmak oturamıyordum bile. Kendimi şöyle bir yokladığımda gözümün sol tarafında, belimde gözle görülecek şekilde şişkinlikler ,vücudumda yer yer morluklar meydana gelmişti. Ayakları ile bastıklarından sağ kolumu kaldıramıyordum. Falaka sırasında, parmaklarını kıracağız diyerek geriye gerip kıvırdıklarından sağ el orta parmağım şişmiş ve kan

oturmuştu. Bu arada ayaklarım çok fazla şişmiş ve altları kan toplamıştı. Bundan bir gün sonra sıkı yönetim Komutanı Faik Türün gelip beni gördü ve söylememekte diretirsem, konsolosu kaçıranlar yakalanamadığı takdirde beni asacaklarını söyledî. Yine Sıkıyönetîmden gelen bir Albay da, «kökünüzü kuratacağız, kazıyacağız, bu memleketi sizin gibi serserilere bırakmayacağız.» dedi. Ilgız Aykutlu da bizim hiç bir değerimiz olmadığını 36 milyonda 1 milyonu rahatlıkla harcayabileceklerini söylüyordu.

Bana yapılan işkencelere tanık olanlar bulunduğu gibi ben de birçok kişilere şahit oldum.

Daha sonra 12 Haziran gecesi Harbiyedeki Merkez Komutanlığındaki hücrede kapatıldık. Aynı gün emniyette sıkıyönetimı savcısı tarafından hüviyet tespitinden sonra Emniyetteki ifadem tamamdır şeklinde kısa bir yazī imzalatıldı.

Buraya getirildikten bir kaç gün sonra yapılan baskı ve işkenceler nedeniyle bünyemde bazı ârızalar çıkmaya başladı. Daha önce zaman zaman var olan gastirit ağrısı çok şiddetlenmiş, mideme giren ani sancılarla baygınlık geçirir hale gelmiştim. Ayaklarımın altındaki yaralar, henüz geçmemiş ve yatmaktan dolayı yeniden şişmeye başlamıştı. Talimatnameye göre rahatsız olanlar hücrelerinde tedavi ediliyorlardı. Tedavi ise bir Assubay tarafından yapılıyordu. Savcı tarafından ifadeye çağrıldığımda, yürüyemeyeceğim için gidemedim. Hattâ Merkez Komutanı, Birinci Şube Başkanı olan Albay gelip ayaklarımın altına baktı ve ifade için zorlanmamamı söyledi. Nihayet 30 Haziran gecesi işkence

gören 3 kişi ile beraber Haydarpaşa Askerî Hastanesine kaldırıldık. Hastaneye ayaklarım sargılı olarak getirildim. Burada kaldığım süre içinde konulan teşhis üzerine had safhada anemi, gastirit ve işkenceden yüzeyde kalan ârızalar tedavi edildi. Aslında bu fizyolojik rahatsızlıkların asıl nedeni, yapılan işkence ve baskılardı. Savcı, hastaneye ifade için geldiği zaman, henüz ayakta duracak durumda değildim. İfadeye bir asteğmen ve bir görevli polis memurunun yardımı ile götürüldüm. İfademde itiraz edeceğim bazı konular vardı. Rahatsızlığım nedeniyle bunlara itiraz edecek gücü kendimde bulamadığımdan ifademi kabul etmek zorunda kaldım. Henüz tedavim tamamlanmadan Maltepe'ye getirildik. Yardımsız yürüyemediğimden bir Albay kolumdan tutarak merdivenleri çıkmama yardım etti. Rahatsızlığım halâ devam ediyordu. Geldikten bir kaç gün sonra anî bir rahatsızlıkla, gece yeniden hastaneye kaldırıldım. Cumartesi olduğundan, mütahassıs doktor bulunamadığından ağrıyı hafifletici bir iğne yapıp geri gönderdiler. Halen tedavi altındayım.

İşkencede bulunanlar ve buna şahit olanlar :

1 — Elektrik işkencesi sırasında :

Ilgız Aykutlu, Komiser Fahrettin (Birinci Şube K. Grubunda) Sıkıyönetimden görevli bir subay (göz lerim bağlı olduğundan başka kimler olduğunu bilmiyorum.)

2 — Falaka işlemi sırasında :

Sopayı vuran cinayet masası şefi Zekeriya Aydın, 1'nci Şubeden Komiser Nuri Korkut, yine Em-

niyette görevli bir bayan komiser (ismini bilmiyorum), İkinci Şubeden Komiser Cafer (Soyadını bilmiyorum.)

Daha isimlerini bilmediğim birkaç kişi.

Daha sonra durumuma şahit olanlar :

Yine benim gibi işkence gören Erim Süerkan, Jülide Zaim, diğerleri : İlkay Alptekin, İlkay'ın annesi ve babası, Güzel Sanatlar Akademisinden Yücel Gürsel, Levin Özgen, Bursin Tümay, Kimya Fakültesinden Mustafa Kaşılayan, PTT santralından Esin, Işıl Gürsoy, Afitap Purut, Hafize İpekten, Çapa'dan Safa Tarhan, kızkardeşim Muallâ Özen, yeğenim Dinçer Tüzün, Rüçhan Manas, Tülây Tad.

Emniyet Görevlilerinden :

Baş komiser İsmail Taşbilek, Komiser Nuri Korkut, Komiser Cevdet Demirel, Baş komiser Fahrettin, Komiser Mu. Faruk Çirçi, Komiser Lerzan Yıldız, Memur Mustafa Kalaycı, Adnan Güneysu, Baki Güler, Şaban Cebeci, Aktan Tufan (3. Şube), Füsun Erdöl (Kadıköy Emniyet Âmiri), Rana Aral (Üsküdar Emniyet Âmiri)

Harbiye Merkez Komutanlığında :

Hemşire Güler (Gümuşsuyu Askerî hastanesinden), Sıhhiye Assubay Macit Aybar, I. Şube Başkanı olan Albay, Merkez Komutanı, Yüksek rütbeli bazı subaylar, Gardiyanlar : Selâmi, Ali, Hakkı.

Haydarpaşa Askerî Hastanesinde :

Baş hekim dahil olmak üzere bütün mütehassıs doktorlar, özellikle bize bakan Dahiliye Mütehassısı İsmail Bey, Hemşireler : Nedret Aktok, Sevim Uğurlu, Selma Hemşire, Hastabakıcı: Ahmet, Asteğmen Aydın.

Bu suretin aslına uygun oldğunu avukatlık Kanun hükümlerine göre tasdik ederim.

Kadriye eniz Özen Müdafii Av. Faik Muzaffer Amaç

4

RÜÇHAN MANAS

1945 doğumlu. Ankara Sosyal Hizmetler Akademisi Üçüncü Sınıf Öğrencisi. Türk Ceza Kanunu'nun 146/1 nci maddesine aykırı hareketten sanık.

Okunan 2/6/1971 tarihli hazırlık ifadesi sebebiyle sanıktan soruldu :

Poliste bana maddî olarak bir tazyikte bulunulmadı. Dayak atılmadı, ancak manevî bir baskı altında idim. Bu da bana tecavüz edileceği endişesinden doğmakta idi. Nitekim Kadriye Deniz Özen ve Tülây Tad ile birlikte bir odada kaldığımız zaman bize bakan Şaban Cebeci isminindeki bir şahıs bana tecavüze yeltenmiştir. Ben bu korku içinde polisin dediklerini kabul ettim. Aslında bu ifadeleri kabul etmiyorum. (...) **Duruşma Tutanakları, sayfa : 54.**

Askerî Savcı tarafından bana bir baskıda bulunulmadı. Fakat Poliste alınan ifademi reddettiğim takdirde gideceğim yerin gene orası olduğu kanaatiyle ve endişesiyle hareket ettim. Bu bakımdan Askerî Savcıya da bu tesir altında ifade verdim, dedi.

Sanığın 175 sıra numarada bulunan diğer bir ifadesi okundu. Sanık : Bu ifadeyi Askerî Savcı, Emniyete gelerek almıştır. Kabul etmiyorum dedi. **Duruşma tutanakları, sayfa : 55**

5

JÜLİDE ZAİM

1950 doğumlu. İstanbul Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Sekizinci Sömestr öğrencisi. Memuriyet görevini kötüye kullanmaktan ve örgütün eylemlerini bildiği halde hükûmete bildirmemekten sanık.

1 Eylül 1971 günlü duruşmada tahliye edilmiştir.

Avukat Aykut Ergil Müvekkili Jülide Zaim'in, Polis tarafından alınan ifadesinin işkence sonucu olduğunu, hattâ ifadesinin altı imza ettirilirken bir başkası tarafından eli tutulup yardım edilmek suretiyle zaptın altını imzaladığını kendisine söylediğini, müvekkilinin halen tedavi görmekte olduğunu, işkence gördüğüne dair iddianın Askerî Savcıya duyurulmasına rağmen, Askerî Savcı tarafından her hangi bir şekilde işlem yapılmamasından dolayı iddia, makamından çekilmesini talep ettiğini söyledi.

Duruşma Tutanakları, Sayfa : 4.

Jülide Zaim sorgusunda

Tedavi maksadiyle gittiğim hastaneden 22.5.971 tarihinde (★) polis tarafından alınarak Emniyet Birinci Şube Müdürlüğüne götürüldüm. Şube Müdürü Ilgız Aykutlu dahil olmak üzere tekme tokat bana işkencede bulundular. Bilâhare ikinci Şube Müdürlüğüne götürdüler. Orada Zekeriya Aydın bizzat fala-

kaya yatırdı. Birçok şekilde işkence gördüm. Bu arada beni, öldürebileceklerini ve intihar etti diye pencereden atacaklarını söylediler. Ayrıca tecavüz edilme tehdidine de mâruz kaldım. Sıkıyönetim'den geldiğini söyleyen, soyadını bilmediğim Necati ismindeki bir Binbaşı polislerin yanında onların işkencelerini tasvip eder mahiyette konuştu. Bilâhare Ilgız Aykutlu: 36 Milyon için 1 milyon insanın feda edilebileceğini belirtti. Sonra, Merkez Komutanlığına götürüldük. Burada Necmi Demir, Kadriye Deniz Özen ve İrfan Uçar'ın feci şekilde işkenceye mâruz kalmış olduklarını gördüm. Emniyette iken, Hasan Çetin ismindeki işkence görmüş şahıs bana gösterilerek: «Eğer konuşmazsan seni bundan daha beter hale getirecekler.» dendi. İşkence gören diğer arkadaşlarımla birlikte Birinci Şubede iken, sık sık baygınlık geçirdiğim için, bir bayan ve bir erkek doktor tutmuşlar; beni muayene ettiler. Yazdıkları ilâç reçetesi bendedir. Şimdi huzurda gördüğüm Askerî Savcı Emniyete gelerek benim ifademi aldı, Kolumu tutarak imza attırdılar. Çünkü sağ kolum, dayak sebebiyle, ârızalı idi. Bilâhare Askerî Hastaneye de sevk edildim. Kansızlık teşhisini koydular. Merkez Komutanlığında bulunurken Mahkemece ifademizin

(✯) **Jülide Zaim, 22 Mayıs 1971 günü hastahaneden, polis tarafından alınıp Emniyet Müdürlüğüne götürüldüğü halde, Sıkıyönetim Komutanlığının 12 numaralı haber bülteninde, onun 23 Mayıstaki genel arama sırasında yakalandığı bildirilmiştir.**

alınacağı söylendi. Bu sırada İrfan Uçarla ben yürüyemeyecek durumdaydık. Bizi hücrelerimizin biraz ilersindeki bir yere çıkardılar. Burada şimdi huzurda gördüğüm heyet cübbesiz olarak bize 146 ncı maddeyi ihlâl suçundan dolayı tevkif edildiğimizi söyledi, Ben, işkence gördüğümden bahsettim ise de, o zaman : İleride bu konular hakkında konuşabileceğim söylendi. İfademiz şimdiye kadar bu şekilde alınmıştı. (...)

Ben polis ve Askerî savcı tarafından alınan ifademi kabul etmiyorum, dedi. **Duruşma tutanakları sayfa : 56**

6

NECATİ SAĞIR

1947 doğumlu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi ikinci sınıf öğrencisi. Türk Ceza Kanunu'nun 146/1 inci maddesine aykırı hareket etmekten sanık.

Emniyette diğer arkadaşlarım gibi ben de işkence gördüm. Elrom'u kaçıran kişiler olarak bazı isimler sıralamak zorunda kaldım. Fakat durum her değiştiğinde yeniden ifademi alıp eskilerini yırttılar. Dosyada bulunan ve polisçe alınan ifadem en son durum hakkındadır. Değişen her durum karşısında «Demek sen bize yalan söyledin.» diyerek her defasında beni falakaya yatırmışlardı. Polisteki ifademin tümünü reddediyorum. İlk ifademiz Emniyet Müdürlüğünde Askerî Savcılar tarafından alındığında aynı tehditleri onlar da savurmuşlardı. Onların aldığı ifadeleri de kabul etmiyorum. Ben ilk defa Mahkeme huzurunda beni bağlayan geçerli bir ifade veriyorum. (...) **Sayfa : 59 - 60.**

Dün de belirttiğim üzere benim bu ifademden önce polis tarafından alınan ilk ifadem yırtıldı. Ben onlardan birinde Konsolosun benim tarafımdan öldürüldüğünü, bir diğerinde Ertuğrul Kürkçü tarafından öldürüldüğünü beyan ediyordum, (...) **Sayfa : 63,** dedi.

Söz alan Sanık Necati Sağır Müdafii Avukat Necdet Sağır Polis tarafından ve savcı tarafından alınan ifadeler gayrı ciddidir. (...) Poliste ne derece baskıya mâruz kaldıkları sanıklar tarafından belirtilmiştir. Ortaçağ metodları ile alınan bir ifade, aleyhe delil olamaz. İtiraf şeklinde alınan bu ifadelerin aleyhe bir delil olarak kabulü imkânsızdır. Ben de müvekkilim Necati Sağır'ın bu konudaki notlarını tevdi ediyorum, dedi.

3/9/1971 tarihli ve avukatın imzasını taşıyan yazıya ilişik iki sayfadan ibaret (Özü Emniyet Müdürlüğünde gördüğüm İşkenceye dairdir.) başlığını taşıyan bir yazıyı tevdi etti. (...) Okunup dosyasına kondu. Sayfa 66

Okunup dosyasına konduğu belirtilen bu yazı şöyledir

Necati Sağır'ın, Emniyet Müdürlüğündeki işkenceye ilişkin Notları

27 Mayıs 1971 tarihinde Necmi Demir, İlkay Demir ve İrfan Uçar'la birlikte yakalanıp Emniyet Müdürlüğüne götürüldüm. Önce, beni Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlar'ın karşısına çıkardılar. Orada yüksek rütbeli subaylar da vardı. İstanbul Emniyet Müdürü ilk sözüne, «kökünüzü kazıyacağız, ulan orospu çocukları.» diyerek başladı. Daha sonra Birinci Şube Müdürü'nün odasına götürdüler. Burada yakalarındaki işaretlerden askerî savcı ve hâkim olduklarını anladığım sıkıyönetim subayları beni sorguya çektiler ve Birinci Şube Müdürünün, memurlara «Operasyon hazır mı?» dediğini de duydular. Sonra bu subaylar bana dönerek «Bak gerçeği sözlemezsen ameliyat edileceksin.» dediler.

İddia makamı ne kadar yalanlarsa yalanlasın işkenceler onların da bilgisi içinde yapılmıştır. Bunu şahitlerle ispat edebiliriz.

Yukarıda belirttiğim ufak sorgudan hemen sonra işkence uzmanlarının hazırladığı, kendi deyimleriyle operasyona yatırıldım. Saat gecenin 12.00 si idi. Falakada kıyasıya dövmeye başladılar. Söyletmeye çalıştıkları şey : «Konsolos öldürüldü. Öldürenlerden biri sensin. Ötekileri say.»

Her ne kadar : «Ben yokum» dedimse de işkence altında bunda diretmenin imkânsızlığını gördüm ve ilgisiz bir sürü isim saydım. Bunun gibi kabul ettirmeye zorladıkları bir sürü şeye cevap verdiriyorlardı. Cevaplar hoşlarına gitmediği takdirde, tekrar falakaya yatırıyorlardı. Falakadan şişen ayaklarımı iğneli sopa ile patlatıyorlardı. Sonra yerde yürütüyorlardı. Arada bir sopayı makadıma sokuyorlardı. Bu işlem sabaha kadar aralıksız sürdü. Üç gün konuşamaz halde idim. Bu durumda bile polis memurları hücremi açtıklarında, her defasında on beş - yirmi dakika beni ayaklarının altına alıp çiğneyip gidiyorlardı. Tuvalete girebilmek için iki kişinin yardımını istemek zorunda kalıyordum. Tam 15 gün ayaklarımın üzerine dikilemedim. Emniyete gelen bir hemşire, kanayan ayaklarımı tedavi etti. Beni diğer arkadaşlarımla birlikte Harbiye'ye yolladılar. Harbiye'ye gitmezden önce, biz işkence görmüş vaziyette iken, Emniyete gelmiş olan Sıkıyönetim savcıları, Polis memurlarının yanı başında ifadelerimizi almışlardı. Bu iddia makamı savcıları bizlerin işkence görmüş halimize tanık olmuşlardır. Tutuklandığımız ilk mahkameye : Savcılığa emni

yette ifade verdiğimizi ve bunun geçerli olmadığını söyledik. Bunun üzerine perişan ve bitkin düşmüş bir vaziyette Harbiye'de Sıkıyönetim savcılığına tekrar ifade verdik. Bana, Savcı «Sen, yalan söylüyorsun. Bu kadar namussuzluk olmaz. Sana Emniyette az işkence ettiler anlaşılan.» diyerek kabul ettirmeye çalıştığı şeyler için tehdit ediyordu. Daha sonra, Savcılar «Sen ne kadar inkâr edersen et. Biz ne yapıp yapıp aleyhinde delil yaratacağız.» şeklinde konuşmuştur.

Biz bunları anlatmakla Mahkeme Heyetinin acıma duygusuna hitap etmiyoruz. Biz burada demokrasinin olmadığını, hâkim sınıfların, kendi yasalarını bile hiçe saydıklarını kamuoyuna duyurmağa çalışıyoruz. Hepsi bu kadar.

Gördüğüm maddî işkencelere, o tarihlerde Emniyet'te göz altına alınmış olanlar ve Maltepe Askeri Tutukevinde bulunup da beni görenler tanıktırlar. Gerektiğinde tanıklık etmeye hazırdırlar.

7

AYŞE EMEL MESCİ

1950 doğumlu. İstanbul Şehir Tiyatrolarında Harbiye Bölümünde Aktrist. Örgüte silâh gizlemekten sanık.

Askerî Savcı tarafından ifadem alınırken, ben, Emniyetteki ifademi kabul etmediğimi; bana baskı yapıldığını belirttim. Buna rağmen Emniyetteki ifadem Askerî Savcılarca zapta geçirilmiştir. Ben Mahkemede herşeyi anlatacağımı kendilerine söyledim. Bundan dolayı bir gün Maltepe Merkez Binasında bulunduğum bir sırada bir tanesi Binbaşı Necati ismindeki şahıs olduğu halde üç subay yanıma geldiler. Bana karşı baskı yapmak istediler. Yanlış oldu: İsminin Binbaşı Necati olduğunu bildiğim subayın yanındaki şahıslar subay olmayıp iki emniyet görevlisi idi. Bana bazı tekliflerde bulundular. Tutuklanmadan önce bir Albay, iki Binbaşı gelmişlerdi. Bana, herşeyi söylersem birşey yapmayacaklarını, beni uzun müddetten beri takip ettiklerini belirttiler. Hakkımda bir çok uydurma sözler söylediler. (...)

Evime gelen subaylar «Sen bir sanatçısın, istikbal sana açıktır. (...) Şayet sen her şeyi söylersen senin için iki yol vardır. Bunlardan bir tanesi: Seni hiç görmemiş olacağız ve bu böylece kapanıp gidecektir. İkincisi de: Yalan söylemezsen, bizim söylediklerimizin doğru olduğunu söylersen senin için iyi

olur. Şayet inat edecek olursan, şimdi seni aldığımız gibi Emniyete götürürüz. Bir takım baskıların altında nasıl olsa söyletiriz», dediler.

Ben «Hiç bir zaman yalan söylemedim. Şayet bir suç işlemişsem kabul ederim. Fakat ben suç olarak kabul etmiyorum hiç bir şeyi. Suçlu isem cezamı çekmek isterim.» dedim. Bunun üzerine beni Emniyete götürdüler. Emniyette iki gece devamlı sorguya çektiler. Daha önce bir çok arkadaşlarımın itiraf ettiklerini, onların operasyondan geçtiklerini söyleyerek bana yapmadığım şeyleri kabul ettirdiler. Ilgız Aykutlu beni devamlı olarak işkenceye yatıracağını, K2 operasyonu dediği falakaya yatıracağını her gün söyledi. Bir gün bana «Konuşacakmısın, yoksa haber vereyim mi? dedi. Ben de konuşacak bir şeyim olmadığını söyledim. Bunun üzerine zile basıp bir memuru çağırdı; «falaka odasını hazırlayın», dedi. Yanımda bulunan bir doktora da: «Bu da biraz sonra operasyona yatacak. Kendisiygörüşün», dedi. Doktor, bana, daha önce bir rahatsızlık geçirip geçirmediğimi sordu. İki sene önce sürmenaj geçirdiğimi söyledim. Bu konuda raporun var mı? dedi. Evet, dedim. Ilgız Aykutlu ile doktor, aralarında bir şey konuştular. Beni falakaya yatırmadılar. Fakat, bana «Senin sürmenaj raporun var. Seni camdan aşağı atarız, sonra da çıldırdı intihar etti deriz.» dediler.

Beni her karşılarına alışlarında işkence yaptıkları kimseleri gösteriyorlardı. Cihan Alptekin'i gösterdiler. En sonunda 9 kişi bir odaya alınarak karşılaştırma ve yüzleştirme yaptılar. Rasim Özkan tu-

tulan zaptı imza etmek istemeyince seni tekrar falakaya yatırırız dediler. Rasim Özkan'a ifadeyi, elleriyle çekerek zorla imza ettirmişlerdir. Bilâhare Selimiye'de merdiven altında bir odaya kapatıldım. Bu itibarla ifadelerimi kabul etmiyorum. S. 67 dedi.

(...) Emniyette alınan ifadeleri, yani Emniyette baskı ile alınan ifadeleri Askerî Savcılar zapta geçirmişlerdir. Bunları kabul etmiyorum dedi. (...) Askerî Savcılar bana her hangi bir baskıda bulunmadılar. Fakat Rasim Özkan'ın ifadesi alınırken, Rasim'e: «Emniyette diretmişsin, yine diretecek olursan sizin hepinizi birden Emniyete tekrar göndereceğim, dediğini Rasimin ifadesi alınırken ben duydum. Bundan dolayı Savcının aldığı ifadeye o zaman itiraz etmedim, dedi. Sayfa : 68

8

İRFAN UÇAR

1947 doğumlu. Ankara Orta Doğu Teknik Üniversitesi Makine Mühendislik Bölümü son sınıf öğrencisi. Örgütün eylemlerini bildiği halde hükümete haber vermemekten sanıktır.

Geçen oturum hazır bulunmayan sanık İrfan Uçar'a Askerî Mahkeme Kurulu tanıtılarak davaya bakmaya engel halleri hakkında bir istemi bulunup bulunmadığı soruldu.

Sanık İrfan Uçar : Askerî Mahkeme Kuruluna karşı itimadım bulunup bulunmadığını söylemeyeceğim. Zira, başlangıçtan beri poliste işkence gördüğümü, iddia makamını işgal eyleyen şahıslara bildirdiğim halde Adlî Tıbba sevk edilmedim. Bu hususa Mahkeme de muttalidir. Bu itibarla, Askerî Mahkeme Kurulunu bu davaya bakmaktan çekilmeye davet ediyorum, dedi. **Duruşma Tutanakları, Sayfa: 10**

Söz alan İrfan Uçar : Bana da aynı şekilde işkenceler yapılmıştır. Bu konuda Savcılığa 4 defa müracaatta bulundum vücudumda muhtelif tahribatlar vardır. Hatta; tutuklandığım, bana heyetinizce tebliğ olunduğu zaman işkencenin eserleri üzerimde vardı. Ben bu polis tazyikini Mahkemenize bildirdiğimde, o zaman, ilgili makamlara ihbar ve şikâyet hakkım olduğu anlatıldı. Ancak yapılan bu işkenceler, alınan ifadelerle ve dolayısıyle dava ile ilgilidir. Bu itibarla Adlî Tıbba sevkimi ben de talep ediyorum, dedi. **Duruşma Tutanakları, Sayfa: 34**

27 Mayıs 1971 tarihinde, kalmakta olduğum Yüzbaşı İlyas Aydın'ın evinde yakalandım. Emniyete götürüldüm. Orada başta Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlar, Birinci Şube Müdürü Ilgız Aykutlu ve onların emrinde bulunan personel tarafından devamlı şekilde işkencelere maruz bırakıldım. Emniyet Müdürü Çağlar'ın yanında Sıkıyönetim Baş Savcısı da vardı. Özellikle Benden olaylar hakkında bir ifade vermem isteniyordu. Bu şekil ifade vermeyince beni devamlı olarak falakaya yatırıp dövdüler. Ayaklarım parçalandı. Tuzlu suya sokup gene dövdüler. İfadem alınmak istenildiğinde ben onlara Marksist ve Leninist olduğumu ve işçi sınıfının ideolojisi olan Bilimsel Sosyalizm'e inandığımı söyledim. Ancak bunun dışında benden, somut bir eyleme katıldığım hakkında ifade alamayınca müthiş şekilde işkenceler devam etti. Emniyete beraber getirildiğimiz Necati Sağır, Necmi Demir ve İlkay Demir de işkenceye tabi tutuldu. Özellikle İsrail Baş Konsolosu Elrom'un benim tarafımdan öldürüldüğüne dair bir itiraf alınmak isteniyordu. Ben, dediklerini yapmayınca işkenceye devam edildi. Bir ara Necmi Demir Elrom'u kendisinin öldürdüğünü ,işkenceler sebebiyle söylemiş. Bu husus bana nakledildiğinde benim de bunu teyit etmem istendi. Ancak ben işkenceye rağmen böyle bir şey söylemedim. Emniyet Müdürlüğünde bulunduğum sırada Ahmet Çoker, Hasan Çetin ve Sarp Kuray ismindeki şahısların da işkenceye tabi tutulduğuna şahit oldum. Özellikle Kel Zekeriya denilen şahıs tarafından falaka tatbik ediliyordu. Benim ağzımdan istedikleri itirafı alamamak oradaki polisleri kızdırdı. Fakat hiçbir şekilde istedikleri ifadeyi

vermedim. Çağrılan Karabet Arman isminde bir tabib beni muayene etti. Bu muayene dayaktan üç gün sonra olmuştu. Ayaklarımın kangren olması tehlikesi belirdi. Emniyetteki işkencelerden sonra Merkez Komutanlığına götürüldük. Tuvalete bile arkadaşlarımın yardımı ile gidiyordum. Orada bize iyi muamele ettiler. Önce bir doktor ve sağlık assubayı, benimle ilgilendi. Bu arada İlkay, Emniyet Müdürlüğünde ayaklarımı tedavi ile meşgul olmuştu. Sabriye ismindeki bir hemşire de tedavimle ilgilendi. Kaldırıldığım Askerî Hastahanede: Siyasî fikirler ne olursa olsun biz doktoruz, zihniyeti ile bana ilgi gösterildi. Ben hastahanede bulunduğum sırada Necmi Demir, Jülide Zaim ve Kadriye Deniz Özen de oraya getirilmişlerdi. Askerî Savcı gelerek ifademi aldı. Savcı Yüzbaşı, önce bana: «Daha önce bize intikal etmiş olsaydı işkenceye mahal bırakmazdık.» şeklinde konuştu. İfademi tesbit etti. Ben, Savcıya: Benim işkence gördüğümü öğrendiklerine göre gerekli işlemi yapmalarını, bunun bir mazeret olmadığını, eski müracaatlarıma rağmen de Adlî Tıbba sevk edilmediğimi bildirdim. (...) **Sayfa: 70**

Benim Merkez Komutanlığında bulunduğum sırada tevkif talebi üzerine sorgum, şu andaki Mahkeme Kurulu tarafından yapıldı. Üzerinizde cübbeleriniz yoktu. Ben, muhataplarımı sorduğum zaman Sıkıyönetim Mahkemesi Kurulu olduğunuzu ve tutuklama talebiyle ilgili işlemi yapmak üzere geldiğinizi belirttiniz. Ben işkence gördüğümü, Adlî Tabibe sevkimi istediğimi bildirince tutuklandığımı tebliğ ettikten sonra, bu konuda Askerî Savcılığa dilekçe verebileceğimi, avukat tutabileceğimi ve

ailem ile temas edebileceğimi söylediniz. Adlî Tıbba sevkime dair dilekçe verdiğim halde bir işlem yapılmadı. Ayrıca 80 gün süre ile ailemle ve avukatlarımla görüştürülmedim. Sayfa: 71 (...)

Sanık İrfan Uçar vekili Avukat Aykut Ergil: Sanık İrfan Uçar'a Emniyette uygulanan işkence bir yüz karasıdır, dedi. (...) Sayfa: 72

Sanık müdafii Aykut Ergil, ayrıca: (İstanbul Sıkıyönetim 3 Numaralı Askerî Mahkeme Başkanlığına) hitabını taşıyan 3.9.1971 tarihli bir yazı ile müvekkiline yapılan işkenceye ait notları da tevdi edeceğini kaydederek (İrfan Uçar) imzalı iki sayfadan ibaret bir yazıyı tevdi etti. Okunarak dava dosyasına konuldu. Sayfa: 73.

Okunarak dosyasına konulduğu belirtilen, işkenceye ilişkin yazı şudur :

İrfan Uçar'a İstanbul Emniyet'inde yapılan işkence

Ben 27 Mayıs 1971 günü akşamı İstanbul'da tutuklandım. İstanbul Emniyet Müdürlüğü Birinci ve İkinci Şubede sabaha kadar dövüldüm. Sabahleyin 08.00 de beni İkinci Şubeye getirdiler. Ellerimi kelepçeyle arkadan, ayaklarımı da bir sopaya bağladılar. Sırt üstü yere yatırdılar, ayaklarımı yukarı kaldırdılar. Ve iddia makamı tarafından iddia olunan eylemlere katıldığımı ikrar için sabahleyin saat 08.00 den akşamleyin 17.30 a kadar onar dakikalık fasılalarla sürekli olarak üç kişi ayaklarıma sopa ile vurdu. On dakikalık fasılalarda İkinci Şube Müdürünün makam odasında yere dökülen tuzlu su

üzerinde yürüttüler. Bu sırada ben, sırt üstü yerde yatarken bir kişi sağ kolumun bir kişi de sol kolumun üzerine basıyordu. Diğer bir kişi ağzıma basıyordu. Dördüncü bir şahıs da falakaya bağlı olan ayaklarımı oynatmamam için arkamı copla zorluyordu.

Öğle yemeğine kadar hiç ara verilmedi, ayaklarım şişti. Öğle yemeğinde kendileri yemeğe gitmek için ara verdiler. Beni de bir köşeye oturttular. Ayaklarımı tuzlu su dolu kovaya soktular. Öğleden sonra saat 13.00 te aynı işkence tekrar başladı. Ve 15.00 sıralarında ayaklarım parçalandı. Ayaklarımın parçalanması ile yetinmeyen ilgililer «Mutlaka bu eylemlere katıldığını sana ikrar ettireceğiz ve hazırladığımız ifadeyi imzalatacağız.» dediler. Ben hazırlanan ifadeyi imzalamadığım ve arzu edilen şekilde beyanda bulunmadığım için parçalanmış olan ve kan akan ayaklarım üzerinde aynı işkenceye devam ettiler. Bu işkence aynı gün 17.30'a kadar devam etti.

Saat 17.30 sıralarında ayakların tamamen parçalandığı, kemikler gözüktüğü ve her sopa vuruluşta kendi üzerlerine kan sıçradığı için beni baygın vaziyette hücreye attılar. Ayaklarımı bir paçavra ile sardılar. Üç gün hiç bir tıbbî müdahalede bulunulmadan beton zemin üzerinde sadece su ve ayran içirilerek beklettiler. Üç günün sonunda arkadaşım İlkay Demir'in (Tıp Fakültesi öğrencisi) ayaklarıma pansuman yapmasına müsaade ettiler. Ve kangren olma ihtimali ortaya çıkınca Çapa Hastahanesinden olduğunu ve isminin Garabet Arman olduğunu zannettiğim bir doktor getirttiler.

Bu doktor, kendi branşı dışında olduğu için hiç müdahalede bulunmadı. Sadece kan kaybından doğan tansiyon düşüklüğünü giderici ilâçlar verdi. Bir de «Nerenden şikâyetçisin?» diye sordu. Arkamdan, sağ kaburga kemiklerimden ve göğüs kafesimden ızdırap duyduğumu söyledim. Ağrı dinciri haplar verdi. Ayrıca ülser ilâcı verdi. Ben ülser değilim, arkamdan duyduğum ızdırabı gidermek maksadıyle verdiğini zannediyorum. Makadım tahriş olmuştu, kanamayı durdurmak için verdiğini zannediyorum. Kendisi de bu şekilde beyanda bulundu. Ayaklarıma her hangi bir müdahalede bulunamadığı için orada görevli bulunan polis memurlarından ismini bilmediğim birisi berber makası ile ayaklarımdan iltihap toplayan ve şişen yerleri kesti. Mikrop kapmaya karşı da tuvalet ispirtosu kullandı. Bundan sonraki günlerde dışarıdan polis memurlarına kendi paramız ile aldırdığımız pansuman malzemeleri ile tedavimi arkadaşım İlkay Demir yaptı. Daha son ra isminin Sabriye olduğunu zannettiğim bir bayan Hemşire geldi. Haziran ayının 13'üne kadar Emniyet Müdürlüğü en üst katında Birinci Şubede, Telefonlu Hücre tabir edilen hücrede beton üzerinde yatıp kalkarak tedavim devam etti. Bu süre içerisinde yerimden hiç bir şekilde kıpırdayamadığım için küçük tuvaletimi arkadaşlarımın temin ettiği küçük kutulara yaptım. Büyük tuvaletim için 3-4 günde bir arkadaşlarım kucaklarında tutarak götürdüler. Ayın 13'ünden sonra Harbiye Garnizonu olduğunu zannettiğim yere getirildim. Buraya da kucakta götürüldüm. Burada kapalı-bir hücrede kaldım. Yalnız,

bu hücrede yatacak bir yer vardı ve her gün yemek getiriliyordu.

Burada bir Doktor ve bir Astsubay nezaretinde tedavim yapıldı. Aradan bir ay geçmesine rağmen ayaklarımdaki derin yaralar kapanmadığı ve yürüyemediğim için 1000 yataklı Haydarpaşa Askerî Hastahanesine nakledildim. 1 Temmuzdan itibaren burada tedavim yapıldı. Ayaklarımdaki yaralar kısmen kapandıktan ve yürüyebilir hale geldikten iki gün sonra taburcu edildim. 12.8.1971 günü Ankara Kapalı Cezaevine nakledildim.

9

ÖMER ERİM SÜERKAN

1946 doğumlu. İstanbul Hukuk Fakültesi ikinci sınıf öğrencisi. Türk Ceza Kanunu'nun 146/1'nci maddesine aykırı hareketten sanık.

18 Mayıs gecesi beni Emniyete götürmüşlerdi. Bana ilk sordukları şey: Konsolosun nerede olduğu idi. Ben, haberim olmadığını söyledim. Israrla bu konuyu soruyorlardı. Eğer Konsolosun bulunduğu yeri söylersem idamdan kurtulacağım hususu telkin ediliyordu. Hattâ bir ara Emniyete gelen Sıkıyönetim Komutanı da benimle bu konuda konuştu. Ben, bildiğim bir şey olmadığını söyleyince bana işkenceler yapıldı. İşkence, Emniyete gönderildiğim günden beri yapılmaya başlanmıştı. 26.5.1971 tarihli gazetelerde Konsolosun kaçırılması ile ilgili olarak Kadriye Deniz Özen, Jülide Zaim ve benim yakalandığım açıkça belirtiliyordu. Yani Konsolosu kaçıranlar bilâhare tutulmasaydı fail olarak bizler lanse edilmiş olacaktık. (...) (★) **Sayfa: 74**

Sanığın (...) Polis tarafından alınan ifadeleri okundu.

Okunan 20.5.1971 tarihli ifadesi sebebiyle soruldu: Sanık cevaben, Ben bu ifadeyi işkence altında verdim. Hukuki değeri yoktur. Tümden reddediyorum, dedi. (...) **Sayfa : 75**

Okunan 29.6.1971 tarihli ifade sebebiyle sanıktan soruldu. Cevaben, Ben Askerî Savcıya ifade verirken Askerî Savcı: «Emniyette, anlaşılan az işkence görmüşsün.» tarzında konuştuğu için psikolojik bakımdan normal durumda değildim, dedi. **Sayfa 76**

(★) **Ömer Erim Süerkan 18 Mayıs 1971 gecesi yakalandığı halde, Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 12 numaralı haber bülteninde, onun 23 Mayıs 1971 günü İstanbul'da yapılan genel arama sırasında yakalandığı bildirilmiştir.**

10

ABDULLAH CECELOĞLU

1942 doğumlu. Türk Ceza Kanunu'nun 146/1'-nci maddesine aykırı hareketten sanık.

Ben, iddianameye esas olan ifadelerin tümünü reddediyorum. Gerçek dışıdır. Asılsızdır. İşkenceyle alınmıştır, dedi. (...)

Ankara'da yakalandım. İstanbul'a getirildim. Sıkıyönetim Adlî Müşavirliğinde bulunan bir Deniz Subayı durumumu sordu. Her hangi bir suçum olmadığını belirtmeme rağmen beni Emniyete gönderdi. Emniyette ne gibi işkenceler yapıldığını bildiğim için bir taksinin plakasını değiştirdiğim hususunu kabul ettim. Ayrıca kaçırma ile ilgili paraların numaraları yazılı olduğu söylenen kâğıdı Ziya'ya be nim verdiğimi şeklinde ifadem alındı. Bir taksinin Erenköy'e kimin tarafından geçirildiği, tespit edilememişti. Bu arabayı da bizzat benim kullanarak karşıya geçirdiğim söylendi. İşkence görmemek için kabul ettim. Bana Emniyette büyük işkenceler yapıldı. Daha fazla işkence görmemek için söylediğim bu hususları bizzat yapmışcasına kabul etmek mecburiyetinde kaldım. Askerî Savcılar tarafından ifadem alınırken de birisi, tekrar Emniyete gönderileceğimden bahsederken diğeri sigara ikram etti. Bir Savcı, Şimdi İddia Makamında bulunan Yarbay : «Ben bilseydim işkence göreceğinizi Emniyete göndermezdim.» dedi. Aslında bunlar aynı sınıfın, yani emper-

yalizmin menfaatini savunan işbirlikçilerinin menfaatini savunan kimselerdir. Bu bakımdan Askerî Savcılara da Emniyette verdiğim şekilde ifade verdim. Haddi zatında, para numaralarını muhtevi kâğıdı iş ortağım Ziya'ya ben vermedim. Amerikalı'ya ait otomobili ben karşıya geçirmedim. Ve bir otomobil plakasını ben değiştirmedim. Evvelce Fatsa'da Tip Üyesi olarak faaliyetim vardır. Devrimcilere karşı saygı duyarım. Fakat, bana isnat olunan suçları işlemedim, dedi. (...) **Sayfa : 77 - 78.**

Benim ifadem, idam talebiyle mahkemenize sevk edilen on arkadaştan sonra alındı. Benden önce alınan ifadelerdeki duruma göre benim ifadem monte edildi. İşkence altında alınmıştır. Kabul etmiyorum, dedi. **Sayfa : 79**

Abdullah Ceceloğlu söz alarak : «Bana işkence yapıldığı hususunu Askerî savcıya söylemiştim. (Dayak atıldığını bilseydim Emniyete göndermezdim.) dedi. Adlî Müşavirlikte bulunan bir Deniz Subayına da dayak atıldığı hususunu söyledim. Bu konuda Sıkıyönetim Komutanlığına da şikâyet dilekçesi verdim. Ayrıca tutuklanmam sebebiyle, Heyetiniz karşısına çıktığım zaman ayaklarımda Tokyo terlikleri vardı. Hangi makam bizim dayak yememizle ilgilenecektir?

Atatürkçülükten, Milliyetçilikten bahsediliyor. Bu durumda silâhlı eyleme girilmekten başka ne yapılabilir?» dedi. **Sayfa : 34**

Abdullah Ceceloğlu'nun sorgusundan sonra, müdafii Av. Sadık Akıncılar, müvekkiline yapılan işkenceleri belirten bir yazıyı, bir dilekçeyle birlikte Mah-

keme'ye verdi. Dilekçede, savunma hakkını ilgilendirdiği için ilişikte sunulan yazının okunup dosyasına konması istenmekteydi.

6 Eylül 1971 günkü duruşmada okunup dosyasına konmuş olan (Tutanak, Sayfa : 82) bu yazı şöyle idi :

Abdullah Ceceloğlu'nun kendisine yapılan işkencelere ilişkin notları

18 Haziran 1971 tarihinde Ankara'da yakalandım. 12 gün Ankara Yıldırım Tutukevinde göz altında tutuklu kaldım. 13 ncü gün İstanbul'a getirildim. Selimiye'ye teslim edildim. Bir gece Selimiye'de kaldıktan sonra sabahleyin Adlî Müşavirliğe çıkarıldım. Adlî Müşavirlikte bulunan Deniz Albayı bana sorular yöneltti. Sorularına doğru cevap verdiğim halde tatmin olmayarak, «Biz hepsini biliyoruz. Sen doğrusunu müdüriyette söylersin» dedi. Beni bir polisle Müdüriyete sağlam olarak teslim etti.

Müdüriyette beni teslim alan 2. Şube 1. Kısımda Tahkikat Komiseri Dursun Karaduman, bana sorulan sorular, geçmiş olaylar hakkındaki bilgilerimi doğru olarak anlattığım halde bir türlü tatmin olmadı. İlk fasıl olarak tekme tokat, yumruk, ana avrat, küfür, vatan hainliği gibi işkencelerden sonra tekrar soru sordular. Yine bildiklerimi doğru olarak anlattığım halde tatmin olmadılar. Ve beni falakaya yatırdılar. Falakaya yatırdıkları vakit iki tane polis falakayı tutuyordu. Dört tane komiser de sıra ile ayaklarıma sopa ile vuruyorlardı. Dört tane polis de, can acısı ile bağırdığım vakit bağır-

mamam için tekme ile ağzıma basıyorlar, sopa acısından kıvranınca başka yerlerimi tekmeliyorlardı.

Beni sopa ile döven komiserlerin isimleri : Zekeriya Aydın, Dursun Karaduman, Cemal (Soyadını bilmiyorum), bir de adını bile bilmediğim bir kır saçlı patlak gözlü şişman bir komiser daha ...

Zekeriya Aydın, ilk değneği vurmadan önce ayaklarım falakada askıda iken, bir nutuk çekti başucumda: «Vatanın selâmeti ve milletin bütünlüğü için dövmeye başlıyoruz.» dedi ve dayak başladı. Doğruları söylediğim halde, bir türlü doymak bilmeyen bir iştiha ile beni dövmeye devam ettiler. Bunların birer işkence uzmanı, insanlıktan çıkmış zavallı birer sadist, ruh hastası olduklarını kısa bir süre sonra kavradım ve her dediklerine : «Evet, dediğiniz gibi» şeklinde cevaplar verdim ve kendilerince hazırlanan fezlekenin altını okumaya bile gerek duymaksızın imzaladım.

İfadem alındıktan sonra üç gün Müteferrikada alıkonuldum. Üçüncü gün Müdürlüğün en üst katında bulunan 1. Şube hücrelerine konuldum. Orada kendi paramla aldırttığım ilâçlarla ve orada tanıdığım arkadaşım Osman Arolat'ın yardımı ile parçalanmış ayaklarımın pansumanını yapmaya çabaladım.

Bana işkence yapıldığına dair o sırada 1. Şubede gözaltında bulundurulan görgü tanıkları şunlardır : Osman S. Arolat, Cihan Alptekin, Tayfun Cinemre, Masis Kürkçügil, Rasim Özkan, Şafak Morgül, Ali Aydın Çığ, Rıfat Güney, Osman Bahadır ve adlarını bilmediğim ve hatırlayamadığım bir çok arkadaş.

Dört gün 1. Şube hücrelerinde maddeten tahrip edilmiş vaziyette bekletildikten sonra Selimiye'ye getirildim. Selimiye'de bir gün merdiven dibindeki rutubetli hücrede yatırıldım. Dört gün tuvaletin bitişiğindeki hücrede yatırıldım. Pazara rastlayan altıncı gün savcı ifademi aldı. Emniyet Müdürlüğünde vermiş olduğum ifade ile savcıya vermiş olduğum ifade arasında pek büyük bir fark yoktu. Sebebine gelince beni Müdürlüğe gönderen de bir hukuk adamı idi. Emniyette vermiş olduğum yanlış ifadeyi değiştirmeye kalksaydım yeni ifademi almakta olan Savcının tekrar beni Emniyete göndermeyeceğini bilemezdim. Ve adlî müşavirin bir hukuk adamına yaraşmayan tavrını gördükten sonra bir başka askerî hukuk adamına (Savcıya) güvenmek için hiç bir sebep göremezdim.

İfade verdikten sonra sıhhî durumum çok bozuk olduğu için Sıkıyönetim Komutanlığına bir dilekçe verdim, sıhhî muayeneden geçirilmem için, Dilekçeme şu ana kadar her hangi bir cevap verilmemiştir.

Selimiye'den Kartal Maltepesindeki Askerî Ceza ve Tutukevine nakledildim. Emniyet Müdürlüğündeki köpek ruhlu işkencecilerin dayaklarından dolayı sakatlanan belimin tedavisi için tutukevi doktoruna üç defa başvurdum. Hastahaneye yollamaktan vaz geçti ve her muayene sonunda üç ayrı ilâç verdi. Kobay olmadığım için kullanmadım.

Gördüğüm işkencelerden arta kalan iz olarak: Düşmüş iki üç tırnağım, durmadan sancıyan belim ve şu anda elinizde bulunan bir yazılı ifadem var.

Ve ben bu şartlar altında verdiğim ifadeye dayandırılarak «idam talebiyle» yargılanmaktayım.

Görgü şahitleri ve imzaları

Osman S. Arolat (İmza), Tayfun Cinemre (İmza), Rasim Özkan (İmza), Ali Aydın Çığ (İmza), Osman Bahadır (İmza), Cihan Alptekin (İmza), Masis Kürkçügil (İmza), Şafak Morgül (İmza), Rıfat Güney (İmza), Metin Eşrefoğlu (İmza)

11

TÜLÂY TAD

1941 Doğumlu. Hemşire Türk Ceza Kanunu'nun 146/1'nci maddesine aykırı hareketten sanık.

Polis tarafından her hangi bir şekilde işkenceye ve baskıya mâruz bırakılmadım. Ancak yakalanıp Sıkıyönetim Komutanlığına getirildiğim zaman Adlî Müşavirlikte bulunan bir Deniz Albayı bana, Bingöl Erdumlu'nun nerede bulunduğunu söylememi ve müteakiben çıkıp gideceğimi söyledi. Ben, nerede bulunduğunu bilmediğimi söyleyince yan odada bulunan Emniyet Müdür Muavini Kenan Koç'a gönderdi. Kenan Koç, tehditler savurarak aynı şeyleri sordu. İfademi almak istedi. Ben her hangi bir şey söylemeyince Emniyet Müdürlüğüne gönderildim. Orada, Erdumlu'nun yerini söyletmek için uğraştılar. (...)
Sayfa : 84

Askerî Cezaevine gönderildikten sonra bir Askerî Savcı tarafından Selimiye'ye çağrıldım. Askerî Savcı Naci Gür'ün yanında Müdür Muavini Kenan Koç da vardı. Kenan Koç, bana hitaben : «Parayı nereye götürdün, kime verdin,» diye sordu. Ben hayretimi belirtince Mahir Çayan'ın bu hususu itiraf ettiğini söyledi. Önüme bir ifade sürdüler. İlgili kısımları okudum. Kenan Koç : «Şayet Emniyete gitmek istemiyorsan doğru söyle.» dedi ve ayrıldı. Askerî Savcı Naci Gür, bana sigara ikram etti. Şiddet taraftarı olmadığını söyledi. Kenan Koç ayrılmadan önce, beni günlerce ve gecelerce uykusuz bırakabileceklerini, dayak atabileceklerini söyledi. Askerî Savcı ifademi bu şekilde, yani benim Kenan Koç tarafından tehdit edilmem üzerine almıştır. Beni Kenan Koç'la birlikte Mahir Çayan'ın yanına götürdüler. Kenan Koç; Mahir Çayan'a : «Paraları Tülây'a verdiğini söyle.» dedi. Mahir'in yüzü bembeyazdı. Yataktaydı. Müsbet cevap verdi. Ben, Mahir'e hayretimi beyan edince gözlerini kapadı. Beni dışarıya çıkardılar. Her halde Mahir ile bir müddet konuştular. Askerî Savcı ifademi alırken kız kardeşimin ve babamın da celbedileceğini; onların da tevkif edilebileceğini bildirdi. Ben bunun üzerine bu ifadede belirtildiği şekilde bir hikâyeyi uydurdum, dedi. Sayfa: 85

12

ÖMER GÜVEN

1948 doğumlu. İstanbul Tıp Fakültesi Üçüncü Sınıf Öğrencisi. Örgütün eylemlerini bildiği halde Hükûmete bildirmemekten sanık.

Bana ve arkadaşlarıma işkence yapılmıştır. Rasim Özkan, işkenceye tâbi tutulmuştur. Başbakan demeç vermiş ve Devlet Teşkilâtının bütünlüğe kavuştuğundan bahsetmiştir. Bu bütünlük Devlet Mekanizmasının işkence yapması bütünlüğüdür. Emniyet Müdür Muavini Salih Bora gazetecileri Emniyete almamıştır. Bize yapılan işkencelerden İddia Makamının haberi ve malûmatı vardır. Bu itibarla İddia Makamını teşkil eden iki Askerî Savcıyı Komplocu olarak vasıflandırıyorum. İddia Makamından çekilmelerini istiyorum. Bizler hakkında siyasal iktidar tarafından karar verilmiştir. Demokrasi oyunu içinde usulî muameleler, söz almalar ve söz vermeler şekli cereyan etmektedir. Biz bu işkenceleri, merhamet uyandırmak için söylemiyoruz. Mevcut siyasal iktidarın ve onun emrindeki kuruluşların demokrasi oyununu bozmak ve onu meydana çıkarmak için söylüyoruz, dedi. **Duruşma Tutanakları, S. 5**

13

OĞUZ ÖDER

1945 doğumlu. Şişli Özel İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi son sınıf öğrencisi. Türk Ceza Kanunu'nun 146/1 inci maddesine aykırı hareketten sanık.

17/7/1971 günü Selimiye'ye getirildim. İfademi Savcı Naci Gür aldı. Bir kaç satır ifade aldıktan sonra ifadeyi kesti. Kendi istediği gibi ifade vermediğim takdirde polise göndereceğini bunun için de önce Askerî Cezaevine gönderip oradan polise havale ettireceğini beyan etti. Sonradan isminin Kenan Koç olduğunu öğrendiğimi polis de aynı şekilde tehditte bulundu. İşkence gören arkadaşlarımın durumunu dikkate almamı istedi. Savcı beni odadan çıkartıp dışardaki bir bank'a oturttuğu zaman Kenan Koç yanıma gelmişti. O sırada Cihan Alptekin ve arkadaşları orada bir yerde oturuyorlardı. Kenan Koç, onları göstererek benim, istedikleri şekilde ifade vermediğim takdirde onlar gibi işkence göreceğimi söyledi. İfadem bu şartlar altında alınmıştır. Ben, polis tarafından sorguya çekilmedim. İfadem yalnız Askerî Savcı tarafından alınmıştır. **Sayfa : 92**

14

MUSTAFA COŞKUN

1947 doğumlu. İstanbul Şehir Tiyatrolarında görevli, Örgüt için silâh gizlemekten ve ruhsatsız silâh bulundurmaktan sanık.

Bir gün işimden çıkmıştım. Rumeli Hisarındaki bir kahveye gitmiştim. Esasen o semtte otururum. 30 Haziran 1971 günü, buradan, polisler tarafından, beni çok ama pek çok seven halkın içinden, alınarak götürüldüm. Önce bir Karakola götürdüler. Evimde arama yapıldı. Bu, yılların hattâ yüz yılların ezikliğini taşıyan bir işçi eviydi. Polisin birisi kitaplıktan Bektaşiliğe ait bir kitap çekip de üzerinde konuşunca o anda aile efradım dahi benim durumumu unutup kendilerinden endişelenmeye başladılar.

Götürüldüğüm Emniyet Müdürlüğünde tehditlerle karşılaştım. Elif ismindeki bir arkadaşa intihar edeceğimi söyledim. «Çünkü, bana ajanlık teklif ediyorlar.» dedim. Orada büyük baskılara mâruz kaldım. Falakaya yatıracakları sırada Binbaşı olduğunu öğrendiğim birisi : «Sen şunları, şunları yaptın. Söyle.» şeklinde telkinde bulunmak istedi.

Orada Emel Mesçi arkadaşımı gördüm. Avni Yalçın'ı gördüm. Feci vaziyette idiler. Hattâ Emel Mesçi: «Daha fazla dayanamayacağım. Silâh ve mermi şeklinde bir iddiaları var. Sen de kabul et.» tarzında konuştu. Emniyet Müdürlüğünde, bir gencin boynunu, polis : «Neye Ermenisin?» diye sıkarken

gördüm. Bu şartlar altında Emniyet Müdürlüğünde bulundum. Bilâhare Selimiye'ye Sıkıyönetim Komutanlığına getirildik. Bir duvarın dibine dizildik. Önceleri kurşuna dizecekler zannettim. Rasim Özkan ayakta duracak durumda değildi. Fakat subaylar, tahkir ederek kendisini kaldırdılar. Bilâhare Askerî Savcının huzuruna çıkarıldım. Bana müstehzi tavırlarla hitap etti. İfademiz alındı. Sonradan tutuklama talebiyle bir mahkemenin huzuruna çıkarıldım. İtirazda bulunmak istedimse de, Mahkemeye geldiğimizi kapının önündeki levhadan anlamıştım. Bir takım şeyler konuşunca Hâkim bana : «Kes, sonra itiraz edersin.» dedi. Ve tutuklandığımı bildirdi. Aslında ben, iddianamede belirtilen örgüte silâh ve mermi temin etmek suçlarını işlemiş deiğlim. Benim ve diğer arkadaşlarımın davaya dahil olunmasının sebebi şudur : Bir örgüt tesbit olunuyor. Bu üç beş kişiden ibaret olamaz. Miktarın büyümesi lâzımdır. Bizler sosyalist tanındığımız için bu bakımdan örgütle aramızda irtibat kuruluyor. İddia Makamının kıymetlendirmesi budur. (...) **Sayfa : 100**

Poliste alınan ifadem işkence ile alınmıştır. (...) Bu bakımdan polisin almış olduğu ifademi kabul etmiyorum. (...) Savcı ile ilk tanışdığımız gün Savcı Naci Gür bana yumruğunu sıkarak : «Ulan Alevî, sana göstereceğim, demek sen Alevîsin.» demişti. **Sayfa : 101**

AVNİ YALÇIN

1945 doğumlu. İstanbul Şehir Tiyatrolarında aktör. Örgüt için silâh gizlemekten ve ruhsatsız silâh bulundurmaktan sanık.

Emniyette ve Savcılıkta bizlere karşı yapılan muameleler arkadaşlarım tarafından anlatıldığı için ben tekrar bunlara değinmeyeceğim. Bu Orta Çağ metotları ile alınan ifadeleri reddediyorum. Zira yirminci yüzyılda yaşıyoruz. (...) **Sayfa : 103**

Askerî Savcı Sayın Naci Gür, bizi 9 kişi olarak karşısına dizdi : «Emniyette verdiğiniz ifadeleri burada da tekrarlayacaksınız; yoksa sizi teknik operasyona tabi tutacağım.» dediği için Askerî Savcıya da Emniyetteki ifadeyi verdik, dedi. (...)

Askerî Mahkemede (tutuklanmam sırasında) ifade verirken, Emniyete tekrar geri gönderilebileceğim endişesi içerisindeydim. Çünkü tevkif edildikten sonra Maltepe'den Emniyete getirilmiş 4 tane işçi vardı. Kendilerine Emniyette işkence yapılmamış olsa bile 19 gün orada kalmaları bir işkencedir. Kaldı ki onlara ayrıca işkence yapılmıştır, dedi. (...)

Söz alan Avukat Ali Yaşar : Müvekkilim 4 Ereğli'li işçinin tevkif edildikleri halde tekrar Emniyete götürüldüklerini söylemiştir. Bunların isimlerinin de sorulmasında fayda olur, dedi.

Sanıktan soruldu : Sina Çıla'dır, soyadını bilmediğim Salih'tir. İki kişinin ismini bilmiyorum, dedi. Bunların isimlerinin Sina ve Salih'ten öğrenilebileceğini belirtti. **Sayfa: 104**

16

İSMAİL YÜKSEL ERDOĞAN

1943 doğumlu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi dördüncü sınıf öğrencisi. Örgüt için silâh gizlemekten sanık.

Emniyette bana baskılar neticesi bir ifade dikte ettirilmiştir. Askerî Savcılığa geldiğimizde keza Emniyete gönderileceğimiz ve özel bir operasyona tabi tutulacağımız tehdidiyle Askerî Savcı Naci Gür tarafından ifademiz alınmıştır. Sayın Savcı duruşmalardan birinde bize karşı özel muamele yapıldığını söylemiştir. Bu özel muamele, özel operasyondan geçirilmemiz anlamında tarafımızdan kabullenilmektedir. (...)

Ben Emel Ayşe Mesçi ve Necati Sağır'la birlikte Ortaköy'de bir gazinoya gittiğimizi ve bilâhare Abdurrahman Türe ismindeki şahısla tanıştığımızı Emniyette anlatmıştım. Fakat onlar istedikleri şekilde ifade aldılar; bu hususu yazmadılar. İfademin alınması sırasında bana, işkence görmüş olan Rasim Özkan'ı gösterdiler. Ben de aynı duruma düşmemek için kendi ifade ettikleri hususları kabul ettim. Ve imzaladım. Emniyetteki şahıslar bana : «İstediğimiz şekilde ifade ver. Seni kurtarırız.» demişlerdi.
Sayfa : 105

17

RASİM ÖZKAN

1950 doğumlu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi İkinci sınıfta öğrenci. Örgüt için silâh gizlemekten sanık.

Yakalandıktan sonra, yani 4 Haziran 1971 günü Emniyet Müdürlüğünde 6 saat süreyle devamlı işkenceye tâbi tutuldum. Ayaklarımın altı patladı. Açık bir pencere önünde tutuldum. Elinde makineli tüfekler bulunan şahıslar : «Seni tarayalım mı, yoksa pencereden atalım mı?» diye tehditte bulundular. Ben, yasalara aykırı olarak 37 gün süre ile göz altında tutuldum. Anayasanın 14 üncü maddesine aykırı olarak işkence gördüm. Bu şartlar altında ifadem tesbit olundu. (...) **Sayfa : 106**

Ben Emniyet 1. Şubede ve Savcılıkta alınan ifadeleri reddediyorum. Bunların hiç bir hukukî değeri yoktur. Bunlar maddî ve manevî işkence altında alınan ifadelerdir. 1. Şubede bana yapılan işkencelere dayandım. Selimiye'ye geldiğimizde toplu halde Savcının karşısına çıkarıldık. Askerî Savcı, bize : «Emniyet Birinci Şubede verdiğiniz ifadeleri inkâr etmeye kalkmayın. Sizi tekrar gönderebilirim. Hattâ özel operasyona tabi tutturabilirim.» dedi. Daha sonra Savcı Naci Gür tarafından ifadem alındı. Ben, mermi işiyle ilgim olmadığını söyledimse de Naci Gür, önce ayaklarıma baktı. Ayaklarım sarılı vaziyette idi. «Seni Emniyette az bile dövmüşler.» dedi.

Sonra da «Söyle, sana yapılan isnatları kabul ediyor musun, yoksa bodrumda bulunan özel operasyon odasına seni göndereyim mi?» diye sordu. Birinci Şubede 37 gün süren işkencelere tabi tutulduğumdan artık dayanacak durumum kalmamıştı. Bundan dolayı Savcının isteklerini kabul ettim, dedi. **Sayfa : 107**

Avukat **Salim Yavuz** : Sanık sandalyesinde bulunan şahıslara işkence yapılmıştır. İfadeleri kerhen ve tazyik altında alınmıştır. Müvekkillerimden Rasim Özkan, 20/7/1971 tarihinden tutuklanıncaya kadar 36 gün müddetle poliste işkence görmüştür. Halen işkence gördüğüne dair darp izlerini ayaklarında taşımaktadır. Gerek işlemin yapılması için İstanbul C. Savcılığı vasıtasiyle Sıkıyönetim makamlarına müracaatta bulundum. Gereken işlem yapılmadı. Müvekkilim Rasim Özkan'ın tabi tutulduğu işkence sebebiyle ayaklarında bulunan âraz halen sıhhatini tehdit etmektedir. Bu itibarla, bir hastaneye kaldırılması, tedavi görmesi ve ayrıca adlî tıptan müvekkilimin işkenceye tabi tutulduğuna dair rapor alınmasını ve bir suretinin tarafımıza verilmesini yüksek mahkemenizden talep ederim, dedi.
Sayfa 4

18

ABDURRAHMAN TÜRE

1950 doğumlu. Beşiktaş Işık Özel Yüksek Mühendislik ve Mimarlık Bölümü ikinci sınıf öğrencisi. Örgüt için silâh gizlemekten sanık.

Emniyet Müdürlüğünde çağ dışı işkencelere mâruz kaldım. İfadem bu şekilde alındı. (...)

Askerî Savcının huzuruna 9 kişi olarak çıkarıldık. Bize, Emniyetteki ifademizden döndüğümüz takdirde bizi tekrar Emniyete göndereceğini ve burada, yani Selimiye'de özel operasyon odasına göndereceğini söylemişti. Ertesi günü ifademizi aldı. Polisteki ifadeyi yeni bir ifade şeklinde monte etti. Bu itibarla şimdi okuduğunuz bu ifadeyi kabul etmiyorum, dedi.

Soruldu Ben Selimiye'de özel operasyon odası diye bir odanın varlığından haberdar değilim, böyle bir odayı görmedim. Ve herhangi bir şahsın böyle bir odada işkenceye tabi tutulduğunu da duymadım. Fakat, Askerî Savcı konuşması sırasında özel operasyon odasından bahsetmişti, dedi. (...) Sayfa: 108

Sanık Abdurrahman Türe'nin sorgusuna karşı, daha önceleri ifadeleri tesbit olunan sanıklardan bir diyeceklerinin bulunup bulunmadığı soruldu. (...)

Sanık Avni Yalçın «Sayın Savcı, bizi 9 kişi olarak karşısına aldığı zaman, Emniyetteki ifadelerinizi tekrarlayın dedi ve özel operasyona tabi tutulacağımızı söyledi. Yoksa özel operasyon odasından bahsetmedi.» dedi. **Sayfa : 109**

19

MUHARREM YANAR

1950 doğumlu. İstanbul Hukuk Fakültesi dördüüncü sınıf öğrencisi. Örgüt için silâh gizlemekten ve ruhsatsız silâh bulundurmaktan sanık .

10 Eylül 1971 günlü duruşmada Tahliyesine karar verilmiştir.

Benim, iddia olunan hadiselerle bir ilişkim yoktur. Mustafa Aynur ismindeki arkadaşımın evimizde kalmasından dolayı suçlu olarak karşınızda bulunuyorum. (...) 2.7.1971 günü ben evde, bir odada ders çalıştığım sırada Mustafa Aynur'u polisler evimize getiriyorlar. Mustafa Aynur, ben buraya bir kitap paketi bırakmıştım, diyerek bir paketi evimizden alıp polislere teslim ediyor. (...) Benim ders çalıştığım odaya da geldiler. Mustafa Aynur tarafından evimize getirilen kitaplardan bahsettiler. Ben bilgim ve alâkam olmadığını söyledim. Buna rağmen Emniyet Müdürlüğüne götürüldüm. Malûmatım olduğu iddiasiyle orada bulunan polisler, tokat, tekme bana giriştiler. Malûmatım olmadığını söylemekte ısrar edince dövülmüş vaziyetteki Rasim Özkan'ı gösterdiler. Ayrıca, paketlerin bulunduğu evin reisi olan babamla annemi de nezaret altına alacaklarını ifade ettiler. Haddi zatında benim, Mustafa Aynur tarafından evimize getirilen paketlerle bir alâkam yoktur. (...) **Sayfa : 110**

Emniyette ifadem alınırken bana : «Türkiye neden geri kalmış?» dediler. Ben de yabancı devletlerin sömürüleri ve Türkiye'deki toprak ağalarının buna sebep olduğunu söyledim. «Bundan nasıl kurtulunulur?» şeklindeki soruya da : «Halkın bilinçlenmesi ve devrimci bir iktidarın iş başına geçmesi halinde kurtulur.» şeklinde cevap verdim. Benim bu ifademi polisler zabıtta olduğu gibi ideolojik bir veçheye büründürmüşler, dedi. (...)

Askerî Savcı tarafından ifadem alınırken Emniyette verdiğim ifadeden farklı ifade verdiğim takdirde tekrar Emniyete gönderileceğim söylendiği için ve Askerî Savcı : Mustafa Aynur'un ifadesini okuyarak: «Mustafa Aynur evinize iki defa paket getirdiğinden bahsediyor. Birincisinde sen evdeymişsin ve diğerinde yokmuşsun.» dediği için, benim de bu şekilde ifade etmemi söylediği için ben de onun istediği şekilde ifade verdim, dedi. (...)

Emniyet Müdürlüğünde K grubunda bulunan memurlar tarafından bana, poliste verdiğimi ifademi ileride Savcılıkta ve Mahkemede de değiştirmemem gerektiği, aksi takdirde cezaevinden dahi Emniyete geri getirilebileceğim söylendiği için ve ayrıca bana bu konuda polisler tarafından örnek de gösterildiği için endişe etmem sebebiyle Mahkemede sorgum yapılırken de (tutuklanmam sırasında) evvelki ifadelerime uygun beyanlarda bulundum, dedi. **Sayfa : 111**

20

MUSTAFA AYNUR

1944 doğumlu. Beşiktaş Özel Işık Yüksek Mühendislik ve Mimarlık Okulu son sınıf, İnşaat gündüz bölümünde öğrenci. Örgüt için silâh gizlemekten sanık.

Yakalandığım gün beni Emniyette K grubuna götürdüler. 5-6 polis sille tokat giriştiler. Bilgim ile ilgili olmayan muhtelif sorular soruyorlardı. (...) Poliste alınan ifadem 5-6 gün süre ile bana yapılan işkenceler sonucu alınmıştır. Doğru değildir. (...) dedi.

Askerî Savcı tarafından tesbit olunan (...) ifadesi okundu :

Okunan bu ifadeyi, sanık kabul etmedi. Çünkü : bizi Emniyetten Askerî Savcılığa gönderirlerken, eğer Savcılıkta ve Mahkemede ifadelerinizi değiştirirseniz sizi tekrar Emniyete getireceğiz demişlerdi. Buraya geldiğimizde Savcı Naci Gür, bizi odasına çağırdı. Bir sürü tehditler savurdu. Beni 4 defa özel olarak odasına çağırdı.Bana, ifadeni reddedecek, değiştirecek olursan sana özel operasyon tatbik ederiz, dedi. Buna benzer bir sürü lâflar söyledi. Ben bundan dolayı böyle bir tesir altında kalarak böyle bir ifade verdim, dedi.

Polis tarafından alınan ifadenin doğru olmadığını söyledimse de : Seninle oynayacak zamanım yok, şimdi seni bodruma indiririm, gibi tehditler savurdu. Bundan dolayı bu ifadeyi vermek zorunda kaldım, dedi. **Sayfa : 113**

Sorguya karşı daha önce ifadeleri tesbit edilmiş bulunan diğer sanıklardan bir diyecekleri bulunup bulunmadığı soruldu.

Sanık Mustafa Coşkun: Emniyette Mustafa Aynur'u gördüğüm zaman dövülmüş olduğu bariz bir şekilde anlaşılıyordu, dedi.

Sanık Ömer Güven : Emniyette bana muhtelif işkenceler yapılmıştı. Bundan sonra Harbiye Merkez Komutanlığına nakledildim. Askerî Savcı ifademi alırken: Bu ne biçim ifade? dedi 14 Mayıs 1971 tarihinde beni tekrar Emniyete gönderdi. Orada bana gene türlü işkenceler yapıldı, dedi.

Askerî Savcı : Ömer Güven'in ifadesi 29/6/1971 tarihinde alınmıştır. Ondan önce Savcılığımızda ifadesi alınmamıştır, dedi. (...)

Söz alan Ömer Güven : Harbiyede Merkez Komutanlığında benim ifademi alan, bu davanın Savcısı Naci Gür ve Ülgen Sözer değildi. İsmini, kim olduğunu bilmiyorum, dedi. **Sayfa: 114**

21

ERDOĞAN KAMIŞOĞLU

1946 doğumlu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi dördüncü sınıf öğrencisi. Örgüt için silâh gizlemekten sanık.

Emniyette alınan ifadem, diğer arkadaşlarım gibi, işkence altında alınmıştır. Tümünü reddediyorum, dedi. **Sayfa : 115**

ÖTEKİ BEŞ SANIK

Bu davanın 26 sanığından 21 inin, Polisteki işkencelere ilişkin sözlü veya yazılı açıklamalarını Mahkeme dosyasından aynen aktarmış bulunuyoruz. Öteki beş sanığın durumuna gelince :

Ulaş Bardakçı, Kâmil Dede ve Ziya Yılmaz'da da Polisteki işkencelere ilişkin notlar mevcut ise de bunlar Mahkemeye tevdi edilememiş ve duruşmalarda okunamamış olduğundan buraya alamadık.

Mahir Çayan, yaralı olarak yakalandığından ifadesi hastahanede alınmıştır.

Sanıklardan Hava Üsteğmeni Mehmet Balaban'ın ifadesi doğrudan doğruya Askerî Savcılıkca alınmıştır.

İddianamaye göre, bu beş sanığın meslek durumları ve haklarında uygulanması istenen kanun maddesi şöyledir :

Mahir Çayan : 1946 doğumlu. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi son sınıf öğrencisi. Türk Ceza Kanununun 146/1 inci maddesine aykırı hareketten sanık.

Ulaş Bardakçı : 1947 doğumlu. Ankara Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fizik Bölümü üçüncü sınıf öğrencisi. Türk Ceza Kanunu'nun 146/1 inci maddesine aykırı hareketten sanık.

Kâmil Dede : 1949 doğumlu. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi ikinci sınıf öğrencisi. Türk Ceza Kanunu' nun 146/1 inci maddesine aykırı hareketten sanık.

Ziya Yılmaz : 1938 doğumlu. Yüksek Ticarî ve İktisadî İilmler Akademesi mezunu. Türk Ceza Kanunu'nun 146/1 inci maddesine aykırı hareketten sanık.

Mehmet Balaban : 1945 doğumlu. Hava Ulaştırma Üsteğmeni. Türk Ceza Kanunu'nun 146/3 üncü maddesine aykırı hareketten sanık.

I. BÖLÜM

II. KESİM

ASKERÎ SAVCININ MÜTALÂASI

Bir kısım müdafiler ve sanıklar tarafından dermeyan olunan (...) İşkence yapıldığı ve bunun tesbiti (...) ve diğer hususlardaki talepler hakkında (...) iddia makamından mütalâası soruldu.

Askerî Savcı : Sanıklara, tarafımızdan alınan ifadeleri sırasında her hangi bir tazyik ve cebirde bulunulmadığı gibi başka bir makam tarafından işkence yapıldığı hususunda da muttali değiliz. Sorguları serbest olarak yapılmıştır, (...) dedi. **16/8/1971 günkü ilk duruşmaya ait tutanak, Sayfa : 5**

25.8.1971 günkü duruşmada Abdullah Ceceloğlu, Rasim Özkan, İrfan Uçar, Necati Sağır, Ömer Erim Süerkan, Jülide Zaim, Kadriye Deniz Özen ve Yüksel Erdoğan; Necmi Demir'in talebine katılarak polis-te gördükleri işkencenin tesbiti için Adlî Tıbba sevk edilmelerini isteyince :

Bu konuda mütalâası sorulan Askerî Savcı Kıdemli Binbaşı Naci Gür : Bu konuda evvelce vaki talep üzerine Mahkememizce bir karar verilmiştir. Şayet halen arazları bulunduğu iddiası ile kendilerine işkence yapıldığı iddiasında iseler ilgilileri şikâyet babında yetkili mercilere ihbar ve muracaatta bulunabilirler, dedi. **Sayfa : 34**

Sanıklar ve müdafileri tarafından sanıklara işkence edildiği iddia olunmaktadır. Bu iddianın gerçeklik payı şu anda dosyada mevcut belgeler muvacehesinde belli değildir. Ancak her şeyden önce, şunu belirtmek gerekir ki : Askerî Mahkemeler, hükümlerini duruşmadan edindikleri vicdanî kanaatlarına göre verirler. Bu itibarla ileri sürülen iddiaların resen dava konusu ile ilişkisi mevcut değildir. Sanıklar bu iddialarını ve ihbarlarını ilgili makamlara duyurmakta muhtardırlar. Askerî Mahkemece, sanıkların işkenceye tâbi tutulup tutulmadıkları cihetinin tahkiki yoluna gidilse dahi, ve bir an için bu iddianın gerçek olduğu sübut bulsa dahi bu tesir ve tazyikin gerçeği söyletmek gayesine mâtuf olarak mı, yoksa şu veya bu şekilde ifade almak maksadıyla mı yapıldığının tesbitinin imkân dahilinde bulunmaması ve delillerin serbestçe takdiri yönünden her hangi bir etkisi olmaması sebebiyle bu konuya ilişkin itirazların ve taleplerin REDDİNE oy birliği ile karar verilip açık olarak tefhim edildi. 16/8/1971. Sayfa : 7

23.8.1971 günkü duruşmada İrfan Uçar; poliste işkence gördüğüne Mahkeme Heyetinin de muttali bulunduğunu, bu itibarla Askerî Mahkeme kurulunu davaya bakmaktan çekilmeye davet ettiğini beyan edince :

Sanığın Askerî Mahkeme Kurulunu davadan çekilmeye davet etmesi üzerine keyfiyet tezekkür edildi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ : Geçen oturumda da bazı sanıklar ve müdafiler tarafından polisçe kendilerine işkence yapıldığı ileri sürülmüş ve bir kısmının tabibe veya Adlî tıbba sevk edilmeleri istenmiştir. Bu konuda alınan ara kararında da belirtildiği üzere sanıkların veya Türkiyede yaşayan her şahsın kanun dışı bir işleme maruz kalmaları halinde kanunun tayin etmiş olduğu tahdid **(zabıtta «tahdid» diye yazılı olan bu kelimenin doğrusu her halde «tahkik» olacak)** ile mükellef ilgili ve yetkili makamlar vardır. isteyen her şahıs bu konuda ihbar veya şikâyette bulunmaya muhtardır. Sanıklardan bir kısmına tazyikte bulunulduğu iddiası, ikame olunan dava ile resen ilgili bulunmamaktadır. Zira Mahkemeler yargılamadan edindikleri vicdanî kanaatle hüküm verir ve delilleri serbestçe kıymetlendirirler. Geçen oturumda alınan ara kararında da belirtildiği üzere sanıklardan bir kısmına tazyikte bulunulmuş olduğu sübuta erse bile bunun gerçeği söyletmeye mâtuf olarak mı yoksa polisin kendi istediği şekilde ifade vermelerini temin için mi yapıldığının şu anda sanıkların sevk edileceği tabipler tarafından tesbitine imkân yoktur. Ayrıca Mahkememiz yetkisini kanunlardan alan ve yalnızca Türk Milleti adına yargılama yapan bağımsız bir teşekküldür. Kuvvet ve kudretini Anayasadan alan bir organdır. Şu anda tarihî mahiyeti haiz olan bu davada sanıklar ve bazı müdafiler tarafından bu iddianın israrla ortaya konması şayet dayak atıldığı iddiasını davaya vitrin yapmak şeklinde ve davanın kanuni ve hukuki usulü sebebine **(tutanaktan aynen alınmıştır.)** engellemek şeklinde bir maksada mâtuf değil ise sanık-

lar tarafından serd edilen ve sübut derecesi mahkemece meşkûk bulunan bu iddia sebebiyle Askerî Mahkeme Kurulunun davadan çekilmeye gerek kanuni ve gerekse vicdanî en küçük bir sebep bulunmadığına oy birliği ile karar verildi. 23/8/1971. Sayfa : 10

25/8/1971 günkü Duruşmada da işkence konusu, evvelkilere benzer gerekçelerle Mahkemece şöyle karara bağlanmıştır :

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ : Sanıklar tarafından kendilerine işkence yapıldığı iddiası daha önceki oturumlarda da ileri sürülmüş, bir tabip veya adli tıp tarafından bu hususun tesbiti talep edilmiş idi. Bu konuda evvelce alınan kararda da belirtildiği üzere sanıklar hakkında açılan dava iddianamede ileri sürülen vakalardan ibarettir. Sanıklara polis tarafından işkence yapılmış olması dava konusu olayla resen ilgili bulunmamaktadır. Kaldı ki keza eski ara kararında da belirtildiği üzere sanıklara polis tarafından dayak atıldığı hususu şu anda tebeyyün etse bile bu dayak atılmasının delillerin şu veya bu yönde hazırlanmasını temine mâtuf olup olmadığının tesbitine imkân mevcut değildir. Sanıklardan bir kısmı ve özellikle İrfan Uçar tutuklama sırasında da polisin tazyikine mâruz kaldığını belirtmiş ve bu husus zabıtnamelere dercedilmiştir. Ayrıca sanıkların ifadeleri Askerî Savcılıkça da alınmıştır. Duruşmada da sorguları icra edilmiştir. Ve edilecektir. Bütün bu durumlar delillerin serbestçe takdiri ile ilgilidir. Müdafiler tarafından dosyasına konulmak üzere verilen dayak iddiasına ait Necmi ve

İlkay Demir'in notları dava dosyasına konmuştur. Belirttikleri gibi ilerde Temyiz tetkikatında nazara alınması her zaman için mümkündür. Bunun dışında sanıkların veya her hangi bir şahsın işkenceye veya başka bir şekilde haksızlığa mâruz kaldıklarına dair iddianın tahkik ve ihbar makamı Askerî Mahkeme değildir. Müdafileri bulunan avukatlar da bu konuda nereye müracaatta bulunmaları gerektiği hususunda müvekkillerine talimat verebilir veya yardımda bulunabilirler. Bu itibarla geçen oturumlarda da belirtildiği üzere sanık ve müdafiler tarafından dermeyan olunan talebin REDDİNE (...) oybirliği ile karar verilip tefhim edildi. 26/8/1971
Sayfa : 34 - 35

II. BÖLÜM

HAKİMLERİ RED DİLEĞİ ÜZERİNE

Ceza Yargılamaları Usulü Kanunu'nun 116 ncı maddesindeki, tutuklunun demire vurulmasiyle ilgili, ikinci fıkra; Anayasanın, kimseye eziyet ve işkence yapılamayacağını belirten 14/3'ncü maddesine aykırıdır.

Anayasa Mahkemesinin 15.6.1967 günlü, E. 966/34 K. 967/18 sayılı kararı.

Tutuklu hakkında, ancak tutuklama ile gözetilen amacı ve tutuk evinin düzenini sağlayacak kadar kayıtlamada bulunulur.

353 sayılı ASKERÎ MAHKEMELER KURULUŞU VE YARGILAMA USULÜ KANUNU, Madde : 76. Fıkra : 2

Tutuklu, müdafii ile her zaman görüşebilir ve haberleşebilir.

353 sayılı Kanun, Madde : 91, Fıkra : 1

Tutanak; sanığın, tanık ve bilirkişilerin evvelce bir hâkim tarafından alınmış ifadeleri yoksa ağızlarından çıktığı gibi, davayı aydınlatmaya yarayan

sözlerini (...) kısacası duruşmada geçen bütün vakaları kapsar.

353 sayılı Kanun, Madde : 178

Memurlardan biri görevini yaptığı sırada, memuriyetine müteallik olarak resen kovuşturma yapılmasını gerektiren, bir suça vâkıf) olup da ait olduğu daireye haber vermekte ihmal ve terahi ederse (..) cezalandırılır.

Türk Ceza Kanunu, Madde : 235

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi, yeni çıkan sebeplerden dolayı, duruşma bitinceye kadar istenebilir.

353 sayılı Kanun, Madde : 40

I. KESİM

RED DİLEĞİNDEN ÖNCEKİ DURUMLAR

1

ÇAYAN'IN DEMİRE VURULMASI

Avukat Sadık Akıncılar : Sanıklardan Mahir Çayan, duruşmaya getirilmesinden iki saat öncesine kadar, demire vurulmuştur, dedi. (...)

Adı geçen Avukat, zincire vurulma mevzuunda iki sayfadan ibaret bir dilekçe ile ilişiği olarak Anayasa Mahkemesi Kararının yayınlandığı 26/1/1968 tarihli Resmî Gazete'yi tevdi etti. Dosyasına kondu. **Duruşma tutanakları, Sayfa: 4**

A) DİLEKÇE :

Alenî duruşmada okunup dava dosyasına konmuş olan bu dilekçe şöyle idi :

Sıkıyönetim Komutanlığı

3 Numaralı Askerî Mahkemesi Başkanlığına

Müvekkilim Mahir Çayan'ın bildirdiğine göre: Kendisi on gün öncesine kadar, her gün, günün 24 saatinde, bileklerinden demirle karyolaya bağlı durumda bırakılmıştır. Bu işkence, 10 gündenberi gündüzleri uygulanmamaktadır. Ama, müvekkilimin saat 18 'den sabaha kadarki yaşantısı bu gün de aynı şekilde sürdürülmektedir.

Gerçi, 353 sayılı Kanunun 76 ncı maddesinin 3 ve 4 ncü fıkralarında, tutukların bazı hallerde, mahkeme karariyle demire vurulabilecekleri yazılıdır. Ama, bu fıkra, sadece şekil bakımından yü-

rürlükte olup Anyasa Mahkemesinin bir kararı uyarınca hukuki muhtevasını tamamen kaybetmiştir.

Çünkü, Anaysa Mahkemesi 15/6/1967 günlü, Esas : 966/34, Karar : 967/18 sayılı karariyle, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 116 cı maddesinin ikinci fıkrasını Anayasaya aykırı bularak iptal etmiştir. Bu iptal kararının yayımlanmış olduğu 26 Ocak 1968 gün ve 12810 sayılı Resmî Gazete'yi ilişikte mahkemenize sunuyorum.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda Anayasaya aykırı görülerek Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş bulunan 116 ncı maddenin ikinci fıkrası bilindiği gibi, şöyle idi :

«Mevkuf, tevkifhanede ancak ciddi bir tehlike teşkil etiği ve bilhassa diğer mevkufların emniyeti için zaruri görüldüğü veya intihara veya kaçmaya teşebbüs ettiği, yahut bu hususta hazırlıkta bulunduğu takdirde demire vurulabilir.»

Bugün, sadece şekil bakımından yürürlükte kalmış olan 353 sayılı kanunun 76/4 üncü fıkrası ise, bilindiği gibi şöyledir :

«Tutuk, tutukevinde ancak ciddî bir tehlike teşkil ettiği ve bilhassa diğer tutukluların emniyeti için gerekli görüldüğü veya intihara veya kaçmaya kalkıştığı, yahut bu hususta hazırlıkta bulunduğu takdirde demire vurulabilir.»

Görüldüğü gibi Anayasa Mahkemesince iptal edilen fıkra ile bugün, şekil bakımından yürürlükte kalan fıkra arasındaki fark sadece dil farkıdır. TUTUK yerine MEVKUF, TUTUKEVİ yerine TEVKİFHANE, KALKIŞTIĞI yerine TEŞEBBÜS ETTİĞİ ke-

limeleri koncak olursa iki fıkra arasında hiç bir fark kalmaz.

Bilindiği gibi, Anayasa Mahkemesi, ancak, huzuruna götürülen kanun hükümlerini iptal edebilir; Anayasaya aykırılık itirazı yapılmamış bir kanun mdddesini kendiliğinden iptal edemez. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 116/2 nci fıkrası bir Ağır Ceza Mahkemesi tarafından, itiraz yoliyle, Anayasa Mahkemesine götürülmüş olduğundan bu fıkra iptal edilebilmiştir. Ama, 353 sayılı Kanunda mevnut aynı fıkra Anyasa Mahkemesine şimdiye kadar götürülmediğinden iptal edilememiş ve bugün şekil bakımından yürürlükte kalmıştır.

Özü bakımından hukuki değerini tamamen kaybetmiş bir kanun maddesine Mahkemenizce itibar olunamayacağına inanıyoruz.

Bu nedenle :

1) Müvekkilim Mahir Çayan'ın demire vurulması hakkında Mahkemenizce verilmiş bir karar varsa bu kararın kaldırılmasını,

2) Müvekkilim, Mahkeme kararı olmaksızın demire vurulmakta ise böyle bir uygulamaya derhal son verilmesi için karar verilmesini,

3) 353 sayılı Kanunun 76/4 üncü maddesinin iptali için konunun Anayasa Mahkemesine götürülmesine, Anayasanın 151 inci maddesi uyarınca karar verilmesini arz ederim. 16 Ağustos 1971
Sanık Mahir Çayan vekili Av. Faik Muzaffer Amaç

B) KARAR :

Mahkemenin bu konudaki ara kararı şudur :

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ Sanık Mahir Çayan vekili Av. Faik Muzaffer Amaç 16/8/1971 tarihli dilekçesiyle sanık Mahir Çayan'ın demire vurulduğundan bahisle 353 sayılı kanunun 76/4 üncü maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasını talep etmektedir. (...) Anayasanın 151 inci maddesine nazaran, uygulanacak bir kanun hükmü Anayasaya aykırı görüldüğü takdirde, talep halinde veya resen bu konu tezekkür edilir. 353 sayılı K.nun 76 ıncı maddesinin 4 üncü fıkrası, yalnızca (Tutuklu, duruşmaya bağlı olmaksızın çıkarılır.) tarzında ifadesini bulan hükmiyle Askerî Mahkemeye hitap etmekte olup, bu maddenin diğer hükümlerinin Askerî Mahkemece ve Mahkeme tarafından yapılacak uygulama ile bir alâkası bulunmamakla Anayasanın 151 inci maddesindeki açık hükmü sebebiyle bu konuda Anayasa Mahkemesine müracaat hususunda bir karar ittihazına mahal olmadığına (...) oybirliği ile karar verilip açık olarak tefhim edildi. 16/8/1971. **Duruşma tutanakları, Sayfa : 6**

2

ÇAYAN'IN MÜDAFİLERİYLE GÖRÜŞTÜRÜLMEMESİ

Mahir Çayan, 16/8/1971 günkü ilk duruşmada, kendisinin ölüm tehdidi altında bulunduğunu bildirdi. Müdafii de, Çayan'ın annesiyle amcasının o gün gözaltına alındığını; bunun sanığa manevî bir baskı olduğunu belirtti. Yargıç, müdafiin bu konuda bir dilekçe vermesini istediyse de, dilekçenin o gün verilmemesi üzerine tutanağa şöyle yazıldı :

Avukat Faik Muzaffer Amaç, her ne kadar Mahir Çayan'ın ölüm tehdidi altında bulundurulduğuna ve amcası ile annesinin bugün gözaltına alınmış olmaları sebebiyle bunun bir baskı olduğuna dair itirazlarda bulunmuş ve bunu yazılı şekilde vermesi duruşma yönetimince bildirilmiş ise de yazılı dilekçeyi müteakip oturumlarda vereceğini beyan etti. **Tutanak, Sayfa: 8**

A) DİLEKÇE :

Müdafi Avukat, 23/8/1971 günkü ikinci duruşmada Mahkemeye şu dilekçeyi verdi :

İstanbul Sıkıyönetim

3 Numaralı Askerî Mahkemesi Başkanlığına

Konusu Müvekkilim Mahir Çayan'ın ölüm tehdidi altında bulunduğuna ilişkin iddiası hakkında.

Müvekkilim Mahir Çayan, 16/8/1971 günkü ilk duruşmada Kendisinin ölüm tehdidi altında bulun-

duğunu bildirmiş, Mahkemeniz de bu konuda bir dilekçe vermemizi istemişti.

İstenen dilekçeyi, konunun önemine uygun bir biçimde hazırlayabilmek için müvekkilimle görüşmem zorunluydu.

20 Ağustos Cuma günü saat 9.00 da bu maksatla, müvekkilimin tutuklu bulunduğu Selimiye Kışlasına geldim. Kapıdaki ilgililere Mahir Çayan'la görüşeceğimi söyledim. Bir Yüzbaşı beni Sıkıyönetim Komutanlığı Adlî Müşavirinin karşısına götürdü. Adlî Müşavir bana, yersiz ve yakışıksız birtakım sözler söyleyip tehditler savurduktan sonra Mahir Çayan'la görüştürmeyeceğini bildirdi ve 3 Numaralı Mahkemenin Hâkimine götürülmemi, Yüzbaşıya emretti. Bu emir üzerine Yüzbaşı beni Mahkemeniz yöneticisi Hâkimin karşısına çıkardı; ona, benim görüşme isteğinde bulunduğumu söyledi. Oysa, ben, Hâkim Yarbay Akdemir Akmut'la değil müvekkilim Mahir Çayan'la görüşmek istemiştim. Bunu Hâkim Yarbaya bildirince tekrar Adlî Müşavirin karşısına götürüldüm. Adlî Müşavir, tehditlerini ve makamına yakışmayan sözlerini tekrar ederek :

Mahir Çayan'la görüşmek için Kurmay Başkanından izin almak gerektiğini, bunun için de beklemem icap ettiğini söyledi.

353 sayılı Kanunun 91 inci maddesi, tutuklara, müdafileriyle her zaman görüşme hakkını vermiş olmasına rağmen, müvekkilim Mahir Çayan'la görüşme isteğimin bu şekilde çok uzun bir merasime tâbi tutulması ve Kurmay Başkanının izni şartına tâlik edilmesi kanuna açıkça aykırı idi. Bu kanunsuz işleme, kendim vasıta olmamak için, Kurmay Başka-

nının iznini beklemeyeceğimi söyleyerek oradan ayrıldım ve Mahir Çayan'la görüşemedim.

Müvekkilimle görüştürülmediğim için Mahkemenizin isteğini yerine getiremedim. Zira, kendisinin ölüm tehdidi altında bulunduğu hakkındaki iddiasını, ben bir avukat olarak Mahkemenize getirmeden önce bu iddia üzerinde müvekkilimle ayrıntılı bir biçimde görüşmeli, iddiayı eleştirmeliydim. Bunu yapmadan dilekçe vermek, mesleğimin bana yüklediği ciddiyete aykırı olurdu.

Sanık Mahir Çayan'ın, müdafii ile görüşmesinin bu şekilde engellenmesi Mahkemenizi ilgilendirmesi gereken bir olaydır. Çünkü, bilindiği gibi, tutuklama bir ceza değil; sanığın kaçmasını veya delillerin yok edilmesini önlemek ve böylece yargılamanın selâmetle yürümesini sağlamak maksadiyle başvurulan bir tedbirden ibarettir. Tutuklamadan maksat, yargılamanın selâmetle yürütülmesi olduğuna göre : Tutuklu, tutuk evinde, yargılamanın selâmetine tesir edebilecek bir durum karşısında bırakılamaz. Böyle bir durum olursa, bunu izale etmek sanığı yargılayan Mahkemenin en tabiî hakkı ve başta gelen görevi olmak gerekir. 353 sayılı Kanun da bunun için, idarecilerin tutuklar hakkındaki eylemlerini hâkimin denetimine tâbi tutmuştur.

Tutukları, müdafileri ile görüştürmemek onlar üzerinde yapılabilecek kanun dışı baskıların en ağırı ve en önemlisidir. Çünkü, bu baskı, başka her çeşit baskının gizli kalmasına sebep olur ve böylece bütün kanunsuzluklara zemin hazırlar. Eğer tutuk sanıklar ,müdafileri ile her zaman görüşebilirlerse, müdafiler Adlî Müşavirlerin tehditlerine aldırmaya-

caklarından, idarecilerin müvekkilleri üzerine yaptıkları baskıları kamuoyuna duyururlar. Bu sayede, sanıklarla müdafilerin görüşmesi imkânı sağlandığında, idareciler, tutuklar üzerinde kanun dışı baskılar yapmaya pek cüret edemezler. Cüret etseler bile bunun kamuoyuna duyurulacağı endişesi, cüretkârlıkların yaygın ve etkin olmasına engel olur.

Bu nedenlerle: Müvekkilimı Mahir Çayan'ın, kendisinin ölüm tehdidi altında bulunduğuna ilişkin iddiası hakında ve tâbi tutulduğu çeşitli baskılarla ilgili olarak Mahkemenize bilgi verebilmem için her şeyden önce 353 sayılı Kanunun 91 inci maddesinde yazılı olduğu gibi : Müvekkilimle görüştürülmemin sağlanması gerekir.

Ayrıca, 353 sayılı Kanunun 85 inci maddesi : «Sanık, soruşturmanın her safhasında müdafiin yardımına başvurabilir.» hükmünü koymuştur. Bugün müvekkilimin sorgusu yapılacaktır .Demek ki, son soruşturmanın en önemli safhasında bulunuyoruz. Dava dosyasını tetkik ettikten sonra müvekkilimle görüştürülmediğim için Mahir Çayan, Kanunun tanıdığı bir haktan, müdafiin yardımına başvurmak hakkından şu safhada yoksun bırakılmıştır.

Kanuna ve Anayasaya açıkça aykırı olan bu hususu, ileride Yargıtay safhasında dermeyan edebilmek için şimdiden belirtmekte yarar buluyorum. Bu konuda şimdilik hiç bir talepte bulunmaksızın takdiri Mahkemenize bırakıyorum.

SONUÇ : Müvekkilim Mahir Çayan'la 353 sayılı Kanunun 91 inci maddesinde yazılı olduğu biçimde görüşme imkânımın sağlanmasını dilerim.

23 Ağustos 1971

Mahir Çayan vekili Av. Faik Muzaffer Amaç

23 Ağustos 1971 günü, duruşma açılıp yoklama yapılır yapılmaz Mahkemeye verilen bu dilekçenin okunmaması üzerine, müdafi,dilekçenin okunmasını sağlamak için ikinci bir dilekçe daha verdi. Bu olay, duruşma tutanaklarında şöyle yazılıdır :

Sanık müdafilerinden Avukat Faik Muzaffer Amaç, sanığın farklı muameleye tâbi tutulması hakkında 3 sayfadan ibaret bir dilekçe verdiğini ve bunun okunmadığını belirterek okunmasını talep eden 1 sayfadan ibaret bir dilekçe verdi. Sanık müdafii tarafından verilen 23/8/1971 tarihli dilekçe ile şu anda verdiği 23/8/1971 tarihli dilekçe aynen ve harfiyyen okunarak dava dosyasına konuldu. **Sayfa : 12**

Önceki dilekçenin, duruşmada okunmasını sağlamak amacıyle verilen ve Mahkemece «aynen ve harfiyyen» okunup dosyasına konan dilekçe şöyle idi :

İstanbul Sıkıyönetim

3 Numaralı Askerî Mahkemesi Başkanlığına

Konusu : Dilekçelerin okutulması hakkında.

Biraz önce Mahkemenize (Müvekkilim Mahir Çayan'ın ölüm tehdidi altında bulunduğuna ilişkin iddiası hakkında)bugünkü tarihli 3 sayfalık bir dilekçe verdim. Bu dilekçem okunmadan dosyasına kondu. Mahkemeye verilen her çeşit evrakın dosyaya konmadan önce yüksek sesle okutulması Anayasal bir zorunluktur. Çünkü, vereceğiniz nihaî ka-

rarın başında : TÜRK ULUSU ADINA karar verdiğinizi yazacaksınız.

Bunun için bir yandan Mahkemeniz müvekkillerimi yargılarken bir yandan da Türk Ulusu Mahkemenizi yargılamaktadır.

Duruşmaların açık yapılması Türk Ulusunun Mahkemenizi yargılamasını sağlayabilmek içindir. Eğer dilekçelerimiz okunmaz; bizim ne istediğimizi TRT, Basın ve dinleyiciler - Yani Türk Ulusuna bilgi vermek için burada hazır bulunanlar - öğrenmezse Mahkemenizin tutum ve işlemleri ve vereceğiniz ara kararları Ulusça tam olarak denetlenememiş olur.

Bu nedenle : Aleniyet unsurunun tam olarak teşekkül edebilmesi için verdiğimiz ve vereceğimiz bütün dilekçelerin ve bu arada bir az önce verdiğimiz dilekçenin yüksek sesle okutulmasına karar verilmesini dilerim. 23 Ağustos 1971

Sanık Mahir Çayan vekili Av. Faik Muzaffer Amaç

B) KARAR

Mahir Çayan'a farklı muamele yapıldığı hakkındaki dilekçe üzerine Mahkemenin verdiği ara-kararı şudur.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ : Akerî Mahkemelerin ikame olunan bir dava hakkında ne şekilde işlem yapacakları hususu kanunlarla düzenlenmiştir. Bunun dışında Askerî Mahkemenin tutukluların özlük işleri, konulacak yer, ziyaretleri vesair hususlar hakkında, yani idarî ve icraî bir mahiyet arz eden işlemler hakkında her hangi bir ilgisi ve yetkisi mevcut değildir. Esasen Kanu vazıı hâkimi ve mah-

kemeyi yalnızca yargılamadan elde edeceği bilgi, belge ve delillerle bağlı kılmıştır. Yargı işi ile mükellef bulunan mahkemelerin bunun dışında kalan idarî işlemlerle ilgilenmeleri esasen ya bir kırgınlık veya kızgınlık veya aksine olarak bir merhamete yol açmak ve hâkimi tarafsız bir psikoloji içinden çıkartmak sonucunu doğuracağı içindir ki : İnfaz ve diğer işlemler; mahkeme, yani yargılama ve duruşmanın sahası dışında bırakılmıştır. Sanıkların müdafileriyle görüştürülmesine, diğer sanıklarla Mahir Çayan'ın bir arada tutuklu bulundurulmasına mütedair talepler mahkemenin değil idarî makamların sahasına girmektedir. Bu itibarla, iddiaların takdir ve tezekkür edilmek üzere Sıkıyönetim Komutanlığına iletilmesine (...) oybirliği ile karar verilip tefhim edildi. **Sayfa: 12 - 13**

3

İŞKENCE KONUSU

Birinci Bölümde belirttiğimiz gibi; Sanıklar, Emniyette işkence yapıldığını, duruşmalarda ayrıntılı bir biçimde anlatmışlardı. Poliste alınan ifadelerin değerlendirilmesi bakımından, işkencenin tesbiti için kendilerinin adli tıbba gönderilmelerine karar verilmesi Mahkemeden istenmişti.

Mahkeme, bu dileği reddettiği gibi; işkence olayını ilgili makamlara duyurmaya da lüzum görmedi.

HÂKİMLERİ VE SAVCILARI ŞİKÂYET

Sanıklar, işkence konusunun Mahkemece ilgili makamlara iletilmemiş olmasiyle Türk Ceza Kanunu'nun 235 inci maddesinde yazılı suç unsurlarının teşekkül ettiği kanısına vardılar; kendilerini yargılayan Askerî Mahkeme Heyeti üyelerini ve Askerî Savcıları Millî Savunma Bakanlığına şikâyet ettiler. Şikâyet dilekçesi şöyle idi :

A) **DİLEKÇE :**

Millî Savunma Bakanlığına

Konusu : Türk Ceza Kanunu'nun 235 inci maddesine aykırı hareket eden İstanbul Sıkıyönetim 3 numaralı Askerî Mahkemesi Başkanı Piyade Albay Vecdi Müftüoğlu'dan, duruşmayı yöneten Hâkim Yarbay Akdemir Akmut'tan, Üye Hâkim Kıdemli Binbaşı Coşkun Dündar'dan, Askerî Savcı Kıdemli Binbaşı Naci Gür'den, Askerî Savcı Yüzbaşı Ülgen Sözer'den şikâyetçi olduğumuz hakkında .

Biz, İstanbul Sıkıyönetim 3 Numaralı Askerî Mahkemesinde 971/26 Esas sayılı davada sanık olarak yargılanmaktayız. Bu davanın hazırlık soruşturması sırasında polisler tarafından çok ağır işkencelere mâruz kaldık. Bir çoğumuz hâlâ bu işkencelerin izlerini vücutlarımızda taşımaktayız. Ölünceye kadar sakat kalma ihtimalimiz de vardır.

Bu durumu duruşmalarda defalarca Mahkeme Heyetine sözle ve yazı ile arz ettik.

Böylece gerek Mahkeme Heyeti ve gerekse Askerî Savcılar, bu dâva için delil düzenlemek maksadiyle bizlere işkence yapıldığına vâkıf oldular.

Buna rağmen bu kişiler, vâkıf oldukları bu suçu ilgili mercilere haber vermedikleri gibi ilgilenmeyeceklerini de duruşma tutanaklarında belirttiler.

Oysa, memurların, görevleri sırasında yurttaşlara işkence yapmaları Türk Ceza Kanunu'na göre, resen takibi gereken suçlardandır.

Bu sebeple, Mahkeme Heyeti ve Savcılar Türk Ceza Kanunu'nun 235 inci maddesinde yazılı «Memurlardan biri vazifesini yaptığı sırada memuriyetine müteallik olarak resen takibat icrasını müstelzim bir suça vâkıf olup da ait olduğu daireye haber vermekte ihmal ve terahi» etmek suçunu işlemiş bulunmaktadırlar.

Sonuç: Türk Ceza Kanunu'nun 235 inci maddesine aykırı hareket eden İstanbul Sıkıyönetim 3 Numaralı Askerî Mahkemesi Başkanı Piyade Albay Vecdi Müftüoğlu, duruşmayı yöneten Hâkim Yarbay Akdemir Akmut, Üye Hâkim Kıdemli Binbaşı Coşkun Dündar, Savcı Kıdemli Binbaşı Naci Gür, Sav-

cı Yüzbaşı Ülgen Sözer haklarında şikâyetçi bulunduğumuzu kovuşturma açılması için gereğine müsaadelerinizi saygı ile arz ederiz. 26/8/1971

Kartal/Maltepe İkinci Zırhlı Tugay Askerî Ceza ve Tutuk evinde tutuk sanıklar : Ömer Erim Süerkan, Ömer Güven, İrfan Uçar, Kadriye Deniz Özen, Jülide Zaim, İlkay Demir, Necati Sağır, Kâmil Dede, Ziya Yılmaz, Abdullah Ceceloğlu, Necmi Demir, Oğuz Öder.

Şikâyet edilen Hâkimlerin, kendilerini şikâyet eden sanıkların davasına bakmaktan çekinmeleri ihtimali vardı. Onun için, müdafiler, şikâyet konusunu Mahkemeye bir dilekçeyle bildirmeyi zorunlu gördüler. Bu nedenle :

Müdafi avukatlardan Necdet Sağır, Mahkemeye bir dilekçe tevdi etti. 26/8/1971 tarihinde dilekçe okundu.

Okunan dilekçede, 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesini teşkil eden şahısların Türk Ceza Kanunu' nun 235 inci maddesi gereğince suç işlediklerinden bahisle Millî Savunma Bakanlığına şikâyet edildiklerini bildirerek ve avukat Faik Muzaffer Amaç tarafından tasdik edilmiş şikâyet dilekçesini de ekleyerek bu durum muvacehesinde davaya devam edip etmeyecekleri hususunun Mahkeme Kurulundan sorulmakta olduğuna mütedair olduğu görüldü. **Sayfa : 36**

Burada sözü edilen dilekçe aynen şöyle idi :

Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askerî Mahkemesi Başkanlığına,

Müvekkillerimiz, Mahkemeniz Başkanı ile Hâkim üyelerinin Türk Ceza Kanunu'nun 235 inci maddesini ihlâl ettikleri kanısında olduklarından Millî Savunma Bakanlığına şikâyette bulunmuşlardır.

Şikâyet dilekçesinin bir örneğini ilişikte sunuyoruz. Bu durum karşısında, şikâyet edilenlerin bu davaya bakmakta devam edip etmeyecekleri hususu, tarafımızdan öğrenildikten sonra 353 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesi uyarınca usulî muamele yapılacağını arz ederiz. 26/8/1971

Kartal/Maltepe İkinci Zırhlı Tugay Askerî Ceza ve Tutuk evinde tutuk sanıklar : Ömer Erim Süerkan, Ömer Güven, İrfan Uçar, Kadriye Deniz Özen, Jülide Zaim, İlkay Demir, Necati Sağır, Kâmil Dede, Ziya Yılmaz, Abdullah Ceceloğlu, Necmi Demir, Oğuz Öder. Müdafileri : Av. Faik Muzaffer Amaç, Av. Nejdet Sağır, Av. Sadık Akıncılar, Av. Aykut Ergil.

B) KARAR :

Mahkeme şu kararı verdi :

Askerî Mahkeme Kurulunu teşkil eyleyen şahıslar mevzuu tezekkür ettiler.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ : Askerî Mahkememiz Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü kanunlar gereğince teşkil edilmiş olup daha önce de defeatla belirtildiği üzere yalnız ve yalnızca Türk Milleti adına yargılama yetkisini kullanan bağımsız bir Anayasa organıdır. Askerî Mahkemeyi teşkil eyleyen kurul üyeleri veya bunlardan biri hak-

kında davadan çekilmeyi gerektiren sebepler usul kanunlarında açıkça gösterilmiştir. Davaya bakmaya gerek hukuken gerekse vicdanen engel teşkil eyleyen en küçük bir sebebin mevcudiyeti halinde davadan çekilmek esasen Türk Hâkimi için bir namus ve meslek şerefi meselesidir. Bunun dışında türlü yollarla davadan çekilmeye zorlanmamız karşısında millet adına ifa etmekte olduğumuz yargılama görevinden kaçınmak sonucu doğmuş bulunacaktır. Bir hâkimin mücerret iddialarla sanıklar veya müdafiler tarafından şikâyet edilmiş olması hiçbir zaman davadan çekilmeyi gerektiren bir sebep olamaz. Aksi takdirde beğenilmeyen bir mahkemeyi bertaraf etmek için, sanıklara ve avukatlara hüsnüniyet kaideleriyle ne dereceye bağdaşacağı şüpheli bulunan bir yolun açılmasına sebebiyet verilmiş olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Kanunları, hâkimlerin bir davada hangi sebeplerle red edilebilecekleri hususunu göstermiştir. Bu sebeplerin mevcudiyeti halinde savcılar da dahil olmak üzere ilgili tarafların bu şekildeki haklarını kullanmaları kanunidir. Böyle bir sebebin mevcut olmadığı kanısiyle ve yukarıda belirtilen sebepler muvacehesinde mahkememizi teşkil eden hakimlerin davadan çekilmelerini gerektiren hukuki ve vicdanî hiç bir sebebin mevcut olmadığının Avukat Necdet Sağır, Aykut Ergil, Faik Muzaffer Amaç ve Sadık Akıncılar'a tefhim edilmesine oybirliği ile karar verildi.
Sayfa : 36

II. BÖLÜM

II. KESİM

1

RED DİLEKÇESİ

Mahkeme, hâkimlerin davadan çekilmeleri ve redleri için hiç bir sebebin mevcut olmadığı kanısındaydı. Oysa bir kısım sanıklar ve müdafileri bu görüşte değillerdi. Bu nedenle Mahkemeye bir dilekçe vererek Başkanı ve üyeleri reddettiklerini, red dilekçesini sonra vereceklerini bildirdiler. Dilekçe şöyleydi :

İstanbul Sıkıyönetim

3 Numaralı Askerî Mahkemesine

Mahkemeniz Heyetini teşkil eden Subay ve Askerî Hâkimlerden : Başkan Albay Vecdi Müftüoğlu'yu, Hâkim Yarbay Akdemir Akmut'u, Hâkim Kıdemli Binbaşı Coşkun Dündar'ı reddediyoruz.

Red gerekçesini sunacağımızı arz ederiz.

26/8/1971

Kartal/Maltepe İkinci Zırhlı Tugay Askerî Ceza ve Tutuk evinde tutuk sanıklar : Ömer Erim Süerkan, Ömer Güven, İrfan Uçar, Kadriye Deniz Özen, Jülide Zaim, İlkay Demir, Necati Sağır, Kâmil Dede, Ziya Yılmaz, Abdullah Ceceloğlu, Necmi Demir, Oğuz Öder, Mahir Çayan ve vekilleri Av. Faik Muzaffer Amaç, Av. Nejdet Sağır, Av. Sadık Akıncılar, Av. Aykut Ergil.

Red dilekçesinin okunması ve bundan sonraki işlemler duruşma tutanaklarında şöyle yazılıdır :

Duruşmaya açık olarak devam olundu. Bu sırada ikinci bir dilekçenin Askerî Mahkemeye tevdi edildiği görüldü. Okunan bu dilekçede (Mahkeme heyetini teşkil eden Subay üye ve Askerî Hâkimlerden Başkan P. Alb. Vecdi Müftüoğlu'yu, Hâkim Yrb. Akdemir Akmut'u, Hâkim Kd. Bnb. Coşkun Dündar'ı reddediyoruz. Red dilekçesini sunacağımızı arz ederiz. 26/8/1971 tarihini taşıyan bu dilekçe altında Ömer Erim Süerkan, Ömer Güven, İrfan Uçar, Ulaş Bardakçı, İlkay Demir, Necmi Demir, Ziya Yılmaz, Kadriye Deniz Özen, Jülide Zaim ve Mahir Çayan'ın imzaları ve Necati Sağır, Oğuz Öder, Abdullah Ceceloğlu ve Kâmil Dede ile birlikte müdafi ve vekilleri olarak Av. Faik Muzaffer Amaç, Av. Necdet Sağır, Av. Aykut Ergil ve Av. Sadık Akıncılar'ın imzalarının bulunduğu) görülerek dava dosyasına konuldu.

Usul Kanunları muvacehesinde Hâkimin reddi için kanunen muayyen sebeplerin varlığı ve bunların gösterilmesi gerekli olduğundan red talebi karşısında gerekli işleme tevessül edilmek üzere dilekçe altında imzası bulunan Sanıklardan ve Avukatlardan red gerekçeleri, gerekli işleme esas olmak ve dosyasına konulmak üzere istenildi.

İmza sahipleri adına söz alan Av. Faik Muzaffer Amaç müvekkillerimiz ile bugün görüştük. Mahkemenizi red etmeyi kararlaştırdık. Ancak henüz gerekçesini hazırlamış değiliz, dedi.

Söz alan Askerî Savcı Ülgen Sözer : Sanık müdafilerinden Av. Faik Muzaffer Amaç tutum ve davranışları ile Askerî Mahkemenin inzibat ve ciddiyetini ihlâl eylemektedir. Bu itibarla hakkında kanunun

tayin ettiği inzibatî tedbirlerin alınmasını talep ederim, dedi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ Gerekçe gösterilmeksizin Askerî Mahkememizi teşkil eyleyen Subay ve Hâkim üyelerin reddedilmiş olması sebebiyle 3 Numaralı Askerî Mahkeme kadrosunda ayrıca hakim Kd. Bnb. Muzaffer Bostancı ile Top. Alb. Turgut Bozkurt'un mevcut bulunması ve bu kadro ile Askerî Mahkeme kurulunun teşkil edilerek talebi tetkikinin mümkün bulunmaması nazara alınarak 3 numaralı Askerî Mahkemeye en yakın Askerî Mahkeme sıfatını haiz bulunan 2 numaralı Askerî Mahkemeden bir Askerî Hâkimin Heyete dahil olarak mezkûr red talebi hakkında karar alınmasını sağlamak üzere keyfiyetin 3 numaralı Askerî Mahkeme Kadrosunda bulunan diğer Subay ve Hâkim üyeye duyurulmasına oybirliği ile karar verilip tefhim edildi. 26/8/1971 **Sayfa 36 - 37.**

2

RED DİLEĞİNİ İNCELEYECEK KURUL

Red edilen Heyetteki Hâkim Yrb. Akdemir Akmut; muhafız Binbaşıyı çağırarak, 5 - 10 dakikaya kadar yeni Mahkeme Heyetinin geleceğini, sanıkların yerlerinden kaldırılmamalarını söylemişti. Gerçekten de öyle oldu. Yeni başkan ve yeni üyeler 10 dakika içinde yerlerini aldılar. Bundan sonrasını tutanak lardan okuyalım

3 Numaralı Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi Başkan ve üyelerinin (...) reddedilmesi sebebiyle alınan karar gereğince hâkimler kurulu

Başkan	Top. Alb. Turgut Bozkurt (941-73)
Üye	2 No.lu As. Mahkeme hakimlerinden Hak. Kd. Bnb. Ferruh Şenerdem 954 - B - 2
Üye	3 No. lu As. Mahkeme hakimlerinden Hak. Kd. Bnb. Muzaffer Bostancı (955 - 3)

İddia makamı ve zabıtta aynı kişiler hazır oldukları halde toplanıldı. Sanıklar ve isimleri yukarıda yazılı müdafiler tarafından imzalanmış bulunan 26/8/1971 tarihli dilekçe okundu. Bunda sebep gösterilmeden mahkemeyi teşkil eden Başkan ve üyelerin reddedildiği belirtildi.

353 sayılı Kanunun 42 nci maddesinde hâkimin reddini isteyen tarafın red sebebini isbat ile yükümlü bulunduğu sebebiyle reddeden sanıklardan red sebepleri soruldu: Mahir Çayan; Kısa bir mehil verilsin red sebebimizi bildireceğiz, dedi. Diğer sanıklara ve müdafilere soruldu: Diğer sanıklar ve müdafileri de : Red sebeplerimizi hazırlayabilmemiz için bize yarın sabaha kadar mehil verilmesini talep ediyoruz, dediler.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ : Hâkimleri red talebinde bulunan sanıklar ve müdafilerine red sebeplerini hazırlayabilmeleri için mehil verilmesine, bu sebeple duruşmanın 27/8/1971 günü saat 9.00 a tehirine oybirliği ile karar verilip tefhim edilip açıklandı. 26.8.1971 **sayfa : 37 - 38.**

3

RED DİLEĞİNİN GEREKÇESİ

Ertesi gün, tutanaklarda da belirtildiği gibi : Son karar gereğince, 3 Numaralı Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi Başkan ve üyelerini reddettiklerini bildiren sanıklardan red sebepleri soruldu.

Sanık müdafilerinden Muzaffer Amaç : Vekâletnamemizde redde yetkimiz vardır. Red sebeplerini, red eden sanıklar adına biz açıklayacağız, dedi.

Red sebepleri soruldu. 27.8.1971 tarihli 11 sayfadan ibaret Av. Faik Muzaffer Amaç, Yalçın Öztürk, Aykut Ergil, Necdet Sağır, Sadık Akıncılar imzalı dilekçe Avukat Sadık Akıncılar tarafından okundu. Bir nüshası alınarak dosyasına kondu. Dilekçede, Mahkeme Başkan ve üyelerinin red sebeplerinin açıklandığı görüldü, ve red sebeplerini tanıklamak için verdikleri ORTAM dergisinin 13 sayılı nüshası, Akşam gazetesinin 25.8.1971 tarihli nüshası, Günaydın gazetesinin 26.8.1971 tarihli nüshası ve Milliyet gazetesinin 26.8.1971 tarihli nüshaları alındı dosyaya konuldu. **Sayfa : 39.**

Duruşmada okunup dosyasına konmuş olan dilekçe aynen şöyledir :

SIKIYÖNETİM 3 No. lu ASKERÎ MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

26 Ağustos 1971 tarihli ara kararı uyarınca reddi hâkim talebimizin gerekçesini sunuyoruz :

1 — Sanıklara Yapılan İşkence Karşısında Tam Bir İlgisizlik.

Bu davanın, bugünkü safhasında şu gerçek gün ışığına çıkmış bulunmaktadır : Gerek müvekkillerimize ve gerekse diğer sanıklara, çağ dışı, insan onuru ile bağdaşmayan maddî ve manevî eziyet ve işkence yapılmıştır.

Yargılamanın başlangıcından beri gerek müdafiler ve gerekse sanıklar tarafından ortaya konulan işkence olayının tesbitine ilişkin talepler, reddi istenen kurulca, reddedilirken şöyle bir gerekçeye de dayanılmıştır :

«Bu tesir ve tazyikin, gerçeği söyletmek gayesine mâtuf olarak mı yoksa şu veya bu şekilde ifade almak maksadıyle mi yapıldığının tesbiti imkân dahilinde bulunmaması.»

Bu gerekçe, Basında İLGİNÇ BİR KARAR diye nitelendirilmiştir. Örneğin ORTAM dergisinin 13 üncü sayısında, Sayfa : 10, Sütün : 1 de İLGİNÇ KARAR başlığı altında şöyle denmiştir :

«Bu arada duruşmada hayli ilginç bir karar da alınmıştır. Mahkeme, dayak iddiaları ile ilgili olarak, (Dayak iddialarının tahkikinde netice bakımından bir fayda olmadığını, çünkü dayağın doğruyu söyletmek için mi yoksa yanlış beyanlar almak için mi atıldığının tesbitine imkân olmadığı, bu bakımdan da tahkikine lüzum olmadığı) kararına varmıştır.»

Basın; bu kararı, yukarıda belirttiğimiz gibi, acaba neden İLGİNÇ bulmuştur? Bunun cevabını yargılamayı dinleyenler şöyle veriyor :

Bu karardan, «İşkence, doğruyu söyletmek için yapılırsa caizdir.» şeklinde bir anlam çıkarılıyor.

Tutanağı tetkik ettiğimiz zaman görüyoruz ki: Duruşmayı yöneten hâkim, gerektiğinde kelimeleri ölçerek ve tam yerinde kullanarak gerçek kasdını pek güzel ifade edebilecek bir yetenektedir. Böyle olduğu halde, bu yargıç, Anayasaya aykırı bir anlam çıkarılmasına elverişli sayılabilecek bu cümleyi ayrı ayrı duruşmalarda üç kere tekrarlamış bulunuyor. Biri, tutanakların 7 nci sayfasında 3 numaralı bentte; ikincisi 10 uncu sayfanın ortalarında; üçüncüsü de 34 üncü sayfada tekrarlanan ve dinleyicilerce «Doğruyu söyletmeye mâtuf işkence caizdir» manasında anlaşılmaya müsait olan bu cümlenin, hiç olmazsa ikinci veya üçüncü keresinde, kötü anlayışlara müsait olmayacak bir biçimde düzenlenmesi gerekirdi.

Kurul, sanıklara yapılan işkencenin tesbiti hususundaki dilekleri reddederken hiç olmazsa, işkence suçunun failleri hakkında kovuşturma yapılması için keyfiyeti ilgili makamlara bildirme kararı verebilirdi ve vermeliydi. Bu, Kurulun kanunî bir vazifesiydi. Çünkü : Türk Ceza Kanunu'nun 235 inci maddesi : «Memurlardan biri vazifesini yaptığı sırada memuriyetine müteallik olarak resen takibat icrasını müstelzim bir suça vâkıf olup da ait olduğu daireye haber vermekte ihmal ve terahi» yi suç saymaktadır. Kurul, vâkıf olduğu işkence suçunu ait olduğu mercie haber vermemekle suç işlemiş durumdadır.

Red talebimize konu olan Hâkimlerin; işkencelere şahsen, daha duruşmaların başlamasından evvel vâkıf oldukları 25.8.1971 tarihli duruşmada ortaya çıkmıştır. Zira, sanıklardan İrfan Uçar ve Jülide Zaim işkence yüzünden hücrelerinden kıpırdayamayacak durumdalarken, bunlar hakkında tutuklama kararı verilmesi gerektiğinde, Kurul, sanıkların bulunduğu hücreye giderek tutuklama kararını orada vermiştir. Kurul, tutuklama kararını sanıkların hücrelerinde verirken onların işkenceden perişan hallerini, külçe halinde yerlerinden bile kıpırdayamayacak durumda olduklarını bizzat görmüştür.

2 — Kurulun Sanıklar Tarafından Şikâyet Edilmiş Olması.

Reddi talep olunanlar, Türk Ceza Kanunu'nun 235 inci maddesine aykırı hareket ettikleri iddiasıyle sanıklar tarafından Millî Savunma Bakanlığına şikâyet edilmişlerdir. Kurul üyelerinin, bu şikâyete rağmen, davaya bakıp bakmayacağı sorusu üzerine verilen kararda şöyle denmiştir :

«Bir hâkimin mücerret iddialarla sanıklar veya müdafiler tarafından şikâyet edilmiş olması hiç bir zaman davadan çekilmeyi gerektiren bir sebep olamaz.» Kurulun verdiği bu kararın yerinde olup olmadığını düşünmek için insan psikolojisini hatırlamakta yarar vardır :

Çünkü hâkimler de nihayet bir insandır. Onlar da, hiç kimse gibi hislerinden mutlak surette arınmış değillerdir. Bir insan, kendisini şikâyet eden kişiye karşı tam olarak tarafsız kalabileceğini iddia ederse bunun yüzde yüz doğruluğuna inanmak çok güçtür. Bir an için, o hâkimin insan üstü bir ol-

gunluk gösterebildiği ve kendisini şikâyet edenlere karşı dahi tarafsızlığını muhafaza edebildiği farz edilse bile bu, o kadar ender bir haldir ki, bu istisna kaideyi bozmaz. Böyle bir durumda o hâkimin vereceği karar, yüzde yüz haklı bile olsa, kamuoyunda şüphe ile karşılanmaya mahkûmdur. Bu nedenle, sanıklar tarafından suçlu görülen ve bu görüşle şikâyet edilen hâkimlerin davaya bakmakta devam edecekleri hususunda direnmeleri asla hukuk prensiplerine uymaz.

Kurul, şikâyet edilen hâkimlerin davadan çekilmelerinin suistimallere yol açabileceği kanısındadır.

Düşünmek gerekir: Bu davada, reddi hâkim talebinde bulunan müvekkillerimizin ne gibi bir ard niyetleri bulunabilir ?

Sıkıyönetim Kanunu'nun kabulünden önce, Sıkıyönetim Mahkemelerinde şöyle bir kanaat vardı: Sanıklar, Sıkıyönetim Mahkemesini engelliyor, davaların uzamasını istiyor. Tâ ki, Sıkıyönetim bitsin ve dava normal adliye mahkemelerine intikal etsin.

Bu görüşün eleştirisini yapmaya lüzum kalmadı. Çünkü, yeni Sıkıyönetim Kanunu'nun getirdiği hükümle, artık Sıkıyönetim bitse de bu dava yine Sıkıyönetim Mahkemesinde görülecektir. Öyleyse, sanıkların bu davayı uzatmaktan ne gibi bir yararları olabilir? Bu soruya açık bir cevap verilmedikçe, davanın sanıklar tarafından uzatılmak istendiği kanısı ya tamamen esastan mahrum, yanlış bir görüştür. Ya da sanıkların muhakkak surette ölüm cezasına mahkûm edilecekleri hakkında peşin bir hükme dayanmaktadır. Çünkü, tutuklu olan bir sanık, olsa olsa, ölüm cezasının gecikmesini sağlamak

için yargılamayı uzatmak isteyebilir. Tutuklu sanıkların yargılamayı uzatmakla sağlayabilecekleri başka hiçbir yarar yoktur. Onun için bir hâkimin, tutuklu sanığa : «Sen davaları uzatmak istiyorsun.» demesi, hele o sanık idam talebiyle yargılanıyorsa, ihsası rey anlamına bile gelebilir.

Şikâyet edilmiş bir hâkimin : «Şikâyete rağmen ben seni yargılamakta ısrar ediyorum.» demesi, Türkiye'de hâkimler bulunduğu için yersiz ve kuşku yaratıcı bir haldir.

3 — Duruşma Tutanakları Güven Verici Olmaktan Uzaktır.

Yargılamanın, usulüne uygun şekilde cereyan edip etmediği ve yargıcın yargıçlık görevini iyi bir şekilde yapıp yapmadığı ancak sahih bir duruşma tutanağı ile anlaşılabilir. Oysa, bu davanın duruşma tutanakları asla güven verici değildir. Bu konuda bir kaç örnek verelim :

a) Birinci celsede, tutanağın birinci sayfasında şöyle deniyor :

«İrfan Uçar hariç, sanıklar : Dosyayı lâyıkı veçhile inceleyemediklerini ,Askerî Mahkeme Kurulunu teşkil eyleyen hâkimler hakkında bir bilgi ve kanaatlarının bulunmadığını (...) beyan ettiler.» Bu cümleden sanılır ki : İrfan Uçar'dan başka bütün sanıklara hâkim teker teker sormuş ve zabıtta yazılı olan cevabı almıştır. Durumun böyle olmadığını tutanağın dördüncü sayfasında Avukat Akgün Ersoy, «Bu husus yerine getirilmediği halde yerine getirilmiş gibi gösterilmiştir.» demek suretiyle belirtmiştir. Netekim, sanıklardan Mehmet Balaban,

tutanağın ikinci sayfasında: Askerî Mahkemeyi teşkil eden şahıslara güveni olduğunu belirtmek suretiyle tutanağın birinci sayfasındaki cümleyi çürütmüştür.

b) Sanıklardan Mahir Çayan'ın sorgusu yapılırken söyledikleri, zapta doğru dürüst geçirilmemiş olduğundan tutanağın 16 ıncı sayfasında şu düşündürücü sözleri okuyoruz :

Çayan diyor ki : «15 dakikalık ara zarfında avukatlarımdan aldığım duruşma zabıtnamesini tetkik ettim. Ben, etraflıca izahta bulunmuştum. Olduğu gibi geçmemiş ve dolayısıyle sorgum ayrıntılı olarak anlaşılmamış olacağı endişesiyle sorgu olarak söylemek istediklerimi dosyasına konulmak ve yeri geldiğinde tetkik edilip bu açıdan sorgum olarak kıymetlendirilmek üzere tevdi ediyorum.»

Mahir Çayan'ın şu beyanı duruşma tutanaklarının ne dereceye kadar güvenilmeye elverişli sayılabileceği hakkında yeter bir ölçüdür. Sorgu, sözlüdür. Ama, sanık, sözlerinin tutanağa geçmediğini görünce mecbur olmuş, elindeki el yazılarından ibaret notlarını sorgusu yerine kaim olmak üzere Mahkemeye tevdi etmiştir.

Müvekkilimiz Mahir Çayan'ın sorgusunda yapılan bu yanlış hareketin ondan sonraki sanıkların sorgusunda olsun tekrar edilmemesi için, biz Mahkemeye 24.8.1971 tarihinde bir dilekçe verdik. Bu dilekçede dedik ki : «Müvekkillerimizin evvelce bir hâkim tarafından alınmış ifadeleri yoktur. Bunun için onların davayı aydınlatmaya yarayan sözlerinin tutanağa AĞIZLARINDAN ÇIKTIĞI GİBİ GEÇİRİLMESİ kanunî bir zorunluktur.»

353 sayılı Kanunun 178 inci maddesinden aldığımız hakka dayanarak böyle bir talepte bulunmuştuk. Bu talebimizin Mahkemece nasıl bir tepki ile karşılandığı hususunda duruşma tutanaklarında sayfa: 20 de bir sarahat bulunmadığından AKŞAM gazetesinin 25 Ağustos 1971 günlü sayısında 7 nci sayfanın 5 inci sütununda MAHKEMEDE TEYP VAR başlıklı kısmı okuyalım :

«Bu sırada sanık Mahir Çayan'ın müdafi avukatları, Mahkeme Başkanlığına müşterek imzalı bir dilekçe vererek (Sanıkların daha önce bir hâkim tarafından sorgularının yapılmadığı için sorguların, sanıkların ağzından çıktığı gibi tutanağa geçmesini) istemişlerdir. Bunun üzerine Duruşma Hâkimi Yarbay Akdemir Akmut : (Türk Milleti adına yapılan bu tarihî yargılamayı teyp bandları kaydetmektedir. Bu mahkemede kimsenin hakkı yenmez. Duruşma dürüstlükle yapılmaktadır. Ne söylemek istiyorsanız açık oynayın. Mahkeme açıktır. Oyalamayın. Millet adına yargılama yapıyoruz. Bütün engellemenize rağmen, duruşma dürüst olarak yapılacaktır) diye çıkışmıştır.»

Tamamen kanuna dayanan ve kanun hükmüne uygun bir şekilde, sorgunun ağızdan çıktığı gibi tutanağa geçirilmesi isteğini kapsayan dilekçemizin ne kadar haklı, yerinde ve gerekli olduğunun anlaşılması için Mahir Çayan'ın, tutanağın 16 ncı sayfasında yazılı bulunan ve biraz önce arz ettiğimiz yakınmasını hatırlamakta yarar vardır. Mahir, sorgum zapta iyi geçmemiş. Onun için elimdeki notları, sorgum yerine kaim olsun diye veriyorum, diyor. Biz, sorguların kanuna uygun bir şekilde tutanağa geç-

mesini istiyoruz. Hâkim, gazetenin deyimiyle, bize ÇIKIŞIYOR. Hâkim hiç olmazsa bu çıkışmasını tutanağa geçirse.... Hayır, bunu da yapmıyor. dilekçemizin tutanağa yansıması, 20 nci sayfada şöyle oluyor :

«Okunan dilekçede sorgulamanın 353 sayılı Kanunun 178 ve 83 üncü maddelerine aykırı bir şekilde icra edildiği, sanıkların sorgularının evvelce bir hâkim tarafından icra edilmiş olmaması sebebiyle ağızlarından çıktığı gibi zapta geçmesi gerektiğini ve lehlerine olduğu kanısında bulundukları delilleri, davayı aydınlatıcı nitelikte olmadığı gerekçesiyle tutanağa geçirmemek, ya da ağızlarından çıktığı gibi geçirmemek kanunun ruhuna ve lâfzına aykırıdır, denilmiş olduğu görüldü.

Duruşmada tanzim olunan zabıtname suretlerinden bir adedinin sanık müdafilerine verilmekte olduğu da hatırlatılarak şu ana kadar sanıkların lehlerine bir delil olarak ileri sürdükleri hususların hangisinin kaale alınmadığı veya zapta geçmediği, yazıda imzası bulunan avukatlardan soruldu: Avukat Necdet Sağır, bu konudaki iddialarımızı şu anda hazırlamış değiliz, bilâhare yazılı olarak bildireceğiz, dedi.»

Birgün önce, sorgusunun tutanağa iyi geçirilmemesinden yakınarak sorgusu yerine el yazılı notlarını vermek zorunda kalan Mahir Çayan'ın, her nasılsa zapta geçmiş olan yakınmalarını unutup da, dilekçemiz sebebiyle bize çıkışan; bu çıkışması gazetelerde yazılı olduğu halde duruşma tutanağında yazılı bulunmayan bir hâkimin de reddi haklı sayılmazsa hangi hâkim reddedilebilir?

c) 353 sayılı Kanunun 178 inci maddesi, tutanağa yazılacak şeyleri ayrı ayrı saydıktan sonra şöyle der :

«Kısacası, tutanak, duruşmada geçen bütün vakaları (...) kapsar.»

Bu davaya ait duruşma tutanakları acaba bu şartı yerine getirmekte midir ?

Bu konuda da bir karara varabilmek için 25.8.1971 günkü duruşmaya ait tutanaklarla o günkü duruşmaları yazan 26 Ağustos 1971 günkü gazeteleri karşılaştıralım. Milliyet gazetesinin birinci sayfasında ÇAYAN DAVASI başlığının altında şu ikinci başlığı okuyoruz : DURUŞMA SIRASINDA DÜN OLAY ÇIKTI. Aynı günkü, GÜNAYDIN gazetesinde de şu başlık var : ÇAYAN VE ARKADAŞLARI AYAĞA KALKMAYINCA MAHKEMEDE OLAYLAR ÇIKTI.

Oysa, 25 Ağustos gününe ait duruşma tutanaklarını incelediğimizde, Mahkemede geçmiş bir olaya dair hiç bir kayıt göremiyoruz. Duruşma tutanaklarının gazetelerden daha sahih olması gerekeceğini düşünerek her halde gazetede sözü edilen olaylar, Mahkemeyi ilgilendirmeyen ve tutanağa geçirilmesi gerekmeyen, duruşma dışı olaylardır, düşüncesiyle gazetede yazılan olayları okuyoruz. Hayretle görüyoruz ki : Olaylar, doğrudan doğruya duruşmayla ilgilidir.

Duruşmayı yöneten Hâkim, ara kararını yazdırırken, sanıklar oturdu, diye önce salondaki güvenlik kuvvetlerini : Sanıkları ayağa kaldırmaları için cebir kullanmaya davet etmiş; sonra salon dışından da kuvvet çağrılarak sanıklar ayağa kaldırılmak is-

tenmiştir. Bu arada Milliyet gazetesinin 26 Ağustos-1971 günlü sayısının 9 uncu sayfasının üçüncü sütununda belirtildiğine göre :

(Avukatı da : «Mahir, sana avukatın olarak söylüyorum. Lütfen ayağa kalk.» demiştir. Bundan sonra: «Kalkalım.» sözü sanıklar arasında dolaşmış ve sanıklar ayağa kalkmışlardır.)

4 — 25 Ağustos Tarihli Duruşmadaki Olay

Duruşma tutanaklarında OLAY hakkında her hangi bir şekilde açıklama mevcut olsaydı, tutanaklar bu davada güvenilir nitelikte tanzim edilmemekte olmasına rağmen, kanun gereğince sahteliği sabit oluncaya kadar doğru sayılacaktı. Şükürler olsun ki, olay hakkında tutanakta tek bir kelime bile yazılmamıştır. Beri yandan da olayın mevcudiyeti artık inkârı imkânsız bir gerçektir. Öyleyse, Hâkimlerin reddi talebimiz incelenirken olay'ın niteliği üzerinde de durulması zorunludur. Olay şöyle cereyan etmiştir: Duruşmayı yöneten Hâkim, ara kararını yazdırırken, her zaman olduğu gibi sanıklar bunu da ayakta dinlemekte idiler. Ancak, (İşkencenin sanıklara doğruyu söyletmek için mi, yoksa delillerin şu veya bu yönde hazırlanmasını temine mâtuf mu olduğunun tesbiti imkânsızlığı) ara kararına geçirilirken sanıklar oturmuşlardır. Bu, duruşmanın yönetimiyle değil olsa olsa mahkemenin inzibatıyle ilgilidir. Yani, 353 sayılı Kanuna göre: Yönetici Hâkimi değil, Mahkemenin Başkanını ilgilendirir. Oysa, Mahkeme Başkanı bunda Mahkemenin inzibatını bozan bir yön de görmemiş olmalı ki konu ile hiç ilgilenmedi. Buna karşı, kendisini hiç ilgilendirmemesi, kanun iktizası olan Duruşma Hâkimi, salondaki

muhafız subaya hemen emretti : Kaldırın bunları.

Bu emir üzerine, subaylar, askerler; sanıkların kimisinin kolunu kıvırarak, kimisinin boğazını sıkarak, kimisinin omzundan yakalayarak onları kaldırmaya çalıştılar. Olmayınca, salonun dışından takviye kuvvet çağrıldı. Öteki Askerî Hâkimin, Kıdemli Hâkim Akdemir Akmut'u uyarması üzerine Hâkim Akdemir Akmut, bir dönüş yaptı ve askerlere seslendi : Bırakın.

Bu olay, Başkanın: Kendi yetkilerine sahip olmaması; Yönetici Hâkimin: Yetkilerinin sınırını çok aşması ve sanıklar üzerinde kanun dışı her baskının yapılabileceği görüşünde bulunması diye özetlenebilecek, cidden ibret verici bir tablo idi.

Duruşmaların başladığı gündenberi cereyan eden çeşitli haller dışında sadece bu olay bile bizim reddi hâkim talebimizin haklı olduğunu gösterir. Olay, o gün davaya katılmış bulunan bütün avukatların, sanıkların, dinleyicilerin gözleri önünde cereyan etmiştir. Olay'a fiilen katılmış bulunan muhafız subaylar ve askerler, üstlerinden ne kadar çekinseler de, olaya yine de ışık tutabilecek kadar bilgi verebilirler, sanırız. Reddi istenen kişiler de her halde durumu inkâr etmeyeceklerdir.

5 — Çayan'ın Demire Vurulması Olayına İlgisizlik.

16.8.1971 günü, aynı tarihli 2 sayfalık bir dilekçede :

a) Müvekkilimiz Mahir Çayan'ın demire vurulması hakkında mahkemenizce verilmiş bir karar varsa bu kararın kaldırılmasını;

b) Müvekkilimiz, Mahkeme kararı olmaksızın demire vurulmuş ise böyle bir uygulamaya derhal son verilmesi için karar verilmesini;

c) 353 ayılı kanunun 76/4 üncü maddesinin iptali için konunun Anayasa Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesini istemiştik.

Kurul, tutanakların 6 ncı sayfasında, bu dileklerimizden sadece üçüncüsünü —yani Anayasa Mahkemesine konunun gönderilmesi dileğimizi— reddetmiş; fakat 1 numaralı dilek hakkında hiç bir karar vermemiştir. Daha doğrusu, tutanakta bu dileğin cevabı mevcut değildir; ama, tutanak dışında, Hâkimin duruşmada sözlü olarak yaptığı açıklama şudur: Mahir Çayan'ın demire vurulması hakkında Mahkemece verilmiş bir karar yoktur. Acaba bu sözlü cevap, neden kararın bir fıkracığı halinde tutanağa geçirilmemiştir. Yoksa, Mahir Çayan'ın demire vurulmasının Mahkeme kararı mevcut olmadan yapılması suretiyle işlenen suçun suçluları, müvekkilimizin zararına olarak korunmak gibi bir maksat mı vardır?

Müvekkilim Mahir Çayan'ın tutuk evinde demire vurulmasının mahkemeyi ilgilendirir bir yanı olmadığı, kararda açıklıkla ve rahatlıkla bildiriliyor. Halbuki, 353 sayılı Kanunun 76 ncı maddesinde de belirtildiği gibi bu tedbir, ancak Mahkeme kararıyle alınır. İvedi hallerde ilgili memurlar tarafından alınan tedbirler derhal Mahkemenin onayına sunulur.

Demek ki tutuklunun tutukevinde demire vurulması konusu ve bu tedbirin kaldırılması Mahkemenin yetkisi ve görevi içindedir. Böyle iken Kurul, dilekçede 2 numarayı alan «Çayan, mahkeme kararı olmadan demire vurulmakta ise böyle bir uygula-

maya derhal son verilmesi için karar alınması»na ilişkin talebi nazara almamıştır; böylece müvekkilimizin en hayatî bir meselesiyle, görevi olduğu halde ilgisiz kalmak suretiyle ihmalde bulunmuştur.

SONUÇ : Reddi istenen Subay ve Hâkim üyeler; 1 — Mahir Çayan'ın tutukevinde demire vurulması konusunun kendilerini ilgilendirmediği görüş ve kararında olduklarını bildirmekle, 353 sayılı Kanunun 76/son maddesi sarahatine rağmen müvekkilimizin haklarını yeterince önemsememişler ve böylece kendilerinin tarafsızlıklarından şüphe edilmesini gerektiren bir durum yaratmışlardır. 2 — Duruşma tutanakları, 353 sayılı kanunun 178 inci maddesine uygun bir şekilde tanzim edilmediğinden aynı şüphe takviye edilmiştir. 3 — Müvekkillerimiz tarafından, haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 235 inci maddesi gereğince takibat icrası için şikâyet vaki olmuş ve bu şikâyete muttali oldukları halde dâvaya bakmakta devam kararını vermekle yine red için bir sebebi kendileri hazırlamışlardır. 4 — Sanıkların, işkenceye maruz kaldıkları hakkındaki iddianın tesbitine ilişkin taleplerimiz, Basının da dediği gibi, İLGİNÇ bir gerekçeyle reddedilmiştir. Bu gerekçeye göre: İşkence; biri doğruyu söyletmeye matuf, öteki şu veya bu şekilde delil toplamaya matuf diye tasnife tâbi tutulmuştur. Oysa, önemli olan: İşkencenin gayesi değil, sadece varlığıdır. İyi niyetli bir işkenceciden söz etmek mantık bakımından abestir. Çünkü, işkence, Anayasanın kesinlikle yasakladığı bir şeydir. İşkenceci, Anayasayı ihlâl eden bir kişidir. Anayasayı ihlâl eden kişiye iyi bir niyet ve iyi bir gaye atfedebilmek, hele Anayasanın ihlâli iddia-

sıyle açılmış bir dâvaya bakan kişiler için büyük bir yanlıştır.

İşkencenin kendisinin değil, sadece sözünün bulunduğu yerlerde bile gerçekler barınamaz. Doğruyu söyletmek maksadıyle işkence yapılabileceği kanısında olan kimselerin bu dâvada doğru bir karara varabilmeleri imkânsızdır. Çünkü korku, her yerde ve her zaman gerçeklerin gizlenmesine alet edilmiştir. Bunun için, bir hâkimin bakmakta olduğu her dâvada ilk önce araştıracağı şey sanıklara veya tanıklara işkence yapılmış olup olmadığıdır. Bunu araştırmaktan ısrarla kaçınan ve hattâ vâkıf olduğu bu işkence suçunu yetkili makamlara haber vermekten bile çekinen kişilerin verecekleri kararlar şüpheli olma niteliğinden kurtulamaz. 5 — Sanıklara karşı, duruşma sırasında bile kanun dışı baskıları bizzat yapan veya yapılmasını emreden kişilerin sâlim bir karar verebileceklerine inanmak çok zordur. Kararın tefhimi sırasında ayağa kalkmayan sanığın dövülerek, boğazı sıkılarak, kolu bükülerek ayağa kaldırılacağına dair kanunda hiçbir hüküm yoktur. Duruşmanın inzibatını bozan kimseler duruşma salonundan dışarı çıkarılır. Ama, dövülmez, boğazı sıkılmaz. Duruşma salonundan dışarı çıkartma da duruşmayı yöneten hâkim tarafından değil Başkan tarafından yapılır.

Yukarıdan beri sıraladığımız nedenler, reddi istenen Subay ve Hâkim üyelerin tarafsızlığından şüpheye düşürecek niteliktedir. Bunun için, talebimizin kabulü ile bu önemli dâvada sâlim kararlar verilmesinin sağlanması gerekir.

Hâkimlerin sorumluluklarının, dâvanın önemiyle orantılı olduğunda şüphe yoktur.

Memleketin en aydın gençlerinin, şahsî hiç bir çıkarları olmaksızın, sadece yurdunu ve halkını sevdiği için işlediği bir takım suçlar yüzünden idam talebiyle yargılandığı bu dâvada yargılayanların en küçük bir ihmali ve yanlışı çok büyük sonuçlar doğurabilir.

Reddi hâkim talebimizin değerlendirilmesinde bu ölçünün de göz önünde tutulacağından emin bulunduğumuzu arz ederiz. 27/8/1971

Deliller :

1 — Duruşma tutanakları ile o duruşmaları anlatan gazeteler arasındaki aykırılıklara örnek olarak 25 Ağustos 1971 günlü AKŞAM, 26 Ağustos tarihli MİLLİYET ve aynı günlü GÜNAYDIN gazeteleri iliştiktir.

2 — Ortam Dergisi, Sayı: 13, Sayfa: 10.

3 — Tanıklar: 25 Ağustos 1971 günü akşam saat 17 sıralarında salonda görevli bulunan erler ve subaylar; duruşmada hazır bulunup da reddi hâkim talebinde bulunmayan avukatlar; sanıklardan reddi hâkim talebinde bulunmayanlar; o gün akşam üzeri salonda dinleyici olarak hazır bulunanlar. (Bu kişilerin adları Emniyet kayıt defterinde yazılıdır.)

Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Kâmil Dede, Necmi Demir, İlkay Demir, Ziya Yılmaz, Kadriye Deniz Özen, Jülide Zaim, Necati Sağır, Ömer Erim Süerkan, İrfan Uçar, Abdullah Ceceloğlu, Ömer Güven, Oğuz Öder Müdafileri :

Av. Faik Muzaffer Amaç, Av. Nejdet Sağır, Av. Sadık Akıncılar, Av. Yalçın Öztürk, Av. Aykut Ergil.

4

RED DİLEĞİNİN REDDİNE İLİŞKİN KARAR

Red gerekçesinin okunmasından sonra Askerî savcının mütalâası tutanaklarda şöyle yazılıdır :

Belirtilen red sebepleri hakkında Askerî Savcı: Sanıkların ve müdafilerinin, duruşmanın başlangıcından beri, taktikleri duruşmayı uzatmak ve kamuoyunda süi tefehhüm yaratmak suretiyle suçlarının örtbas edilmesini sağlamaktır. Gösterdikleri sebep ve gerekçeler her türlü hukukî mesnetten uzak bulunmaktadır. Bu sebeple taleplerin reddine karar verilmesini talep ediyorum, dedi. **Sayfa: 39**

Mahkemenin kararı da şudur :

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ :

1) Mahir Çayan'ın demire vurulması hususunda Mahkemece verilmiş bir karar bulunmadığından bunun kaldırılması hakkında müracaat makamı dâvaya bakan mahkeme olamaz. Bu bakımdan bu yolda vaki müracaat hakkında mahkemece bir karar verilmemiş bulunması,

2) Duruşmalarda duruşmayı yöneten Hâkim; sanık sorgularıyle tanık, bilirkişi ve diğer ilgilileri dinler; beyanlarını zapta geçer; şayet zapta geçişte eksiklikler olursa ilgililerin ikazı ile eksiklikler giderilir. Bu bakımdan duruşma tutanaklarında usule aykırı bir husus görülmemiş olması,

3) Sanıkların duruşmaya iştirak eden Başkan ve Üyeleri Türk Ceza Kanunu'nun 235 inci maddesiyle ilgili olarak Bakanlığa şikâyet ettikleri, bu sebeple Mahkeme Başkan ve üyelerinin bu dâvadan çekilmeleri 26.8.1971 tarihli celsede talep edilmiş ve Mahkeme aynı tarihli ara kararıyle bu talebi reddetmiştir. O kararın gerekçesinde belirtildiği üzere bu husus da Mahkemeyi teşkil eden Başkan ve üyelerin red sebebi olarak yerinde görülmediği,

4) Sanıkların işkenceye maruz bırakıldıkları hakkındaki talepleri hakkında Mahkemece bir karar alınması yolundaki talep, mahkemenin bu dava ile ilgili tahkik görevine giren bir konu bulunmaması bakımından ve Mahkemenin nihaî kararını duruşmada ikame edilecek delillere göre vereceği sebebiyle,

5) Sanıkların duruşmadaki tutumları ile ilgili olarak duruşmanın inzabatını temin için yapılan ikazların, Mahkeme Başkanı ve üyelerinin bu davada bi taraflıklarını şüpheye düşürür bir durum olarak görülüp bu yolda bir kanıya varılmadığından sanıklar Ömer Erim Süerkan, Ömer Güven, İrfan Uçar, Ulaş Bardakçı, İlkay Demir, Necmi Demir, Ziya Yılmaz, Kadriye Deniz Özen, Jülide Zaim, Necati Sağır, Oğuz Öder. Abdullah Ceceloğlu, Kâmil Dede'nin ve Mahir Çayan'ın Mahkeme Başkan ve üyelerini red taleplerinin REDDİNE ve belirtildiği üzere bu hususta her hangi bir tahkikat yapılmasına mahal olmadığına,

6) Ayrıca sanıklardan Mahir Çayan, Necati Sağır ve İrfan Uçar'ın ayrıca yaptığı talepleri de Mahkeme Başkan ve üyelerinin bi taraflığını şüpheye düşürücü bir hal olarak görülmediğinden taleplerinin reddine,

5

RED DİLEĞİNİN REDDİ KARARINDAN SONRA

3 Numaralı Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi Kuruluna karşı vaki reddi hâkim taleplerinin, talebi tetkik eden Askerî Mahkemece reddedilmiş olması sebebiyle,

Başkan : Piyade Albay Vecdi Müftüoğlu 946/90

Üye : Dz. Hâkim Yb. Akdemir Akınut 469

Üye : Hâkim Kd. Bnb. Coşkun Dündar 953-B-31 den müteşekkil olduğu halde iddia makamında hâkim Kd. Bnb. Naci Gür ve Dz. Hâkim Yzb. Ülgen Sözer, tutanakta Assb. Sezgin Esmeray yerlerini alarak duruşma için tensip olunan 27.8.1971 günü Askerî Mahkeme Salonunda açık olarak toplanıldı (...)

Duruşmaya devam olundu.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ :

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 2, 34 ve 134 ncü maddeleri Avukatlığın amacının her türlü hukukî mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesine, yardım etmek olduğunu ve yüklendikleri görevleri bu görevin kutsallığına yakışır bir şekilde özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirmek ve görevin gerektirdiği dürüstlüğe uygun şekilde davranmayı emreder.

7) Sanıklar Ömer Erim Süerkan, Ömer Güven, İrfan Uçar, Ulaş Bardakçı, İlkay Demir, Necmi Demir, Ziya Yılmaz, Kadriye Deniz Özen, Jülide Zaim, Necati Sağır, Oğuz Öder, Abdullah Ceceloğlu, Kâmil Dede, Mahir Çayan'ın bu iddiaları duruşmayı uzatmak ve kamu oyunda yanlış zahaplar uyandırmak kasdı ile yaptıkları neticesine varılmakla 353 sayılı Kanunun 43/4'ncü maddesi uyarınca takdiren 250 şer lira hafif para cezası ile tecziyelerine,

8) Duruşmanın bu gün saat 11.00 de devamına oybirliği ile karar verilip açıklandı. 27.8.1971.: **Sayfa 39 - 40.**

Avukat Faik Muzaffer Amaç, Avukat Necdet Sağır, Avukat Yalçın Öztürk ve Avukat Aykut Ergil'in ise duruşmaları engellemek ve yargılamayı kanunî meçrasından saptırmak için muhtelif taktik ve vesiyleler yaratma çabasında oldukları mahkememizce müşahede olunmakla adı geçen avukatlar hakkında gereğinin takdir ve tezekkürü için keyfiyetin İstanbul Barosu Başkanlığına, Türkiye Barolar Birliği Başkanlığına ve Adalet Bakanlığına duyurulmasına oy birliği ile karar verilip tefhim edildi. 27.8.1971 **Sayfa: 41.**

Dosyanın tetkikinde (...) 27.8.1971 tarihinde Askerî Mahkemece bazı avukatların Avukatlık Kanununa aykırı davranışları sebebiyle İstanbul Barosu Başkanlığına yazılan müzekkereye 6.9.1971 tarihli bir yazı ile cevap verildiği ve adı geçen avukatlar hakkında 1136 sayılı Kanun hükümleri dairesinde gerekli işleme başlanmış olup, neticenin ayrıca bildirileceğinin serd edilmiş olduğu görüldü. **(10.9.1971 günlü Duruşma Tutanağı, Sayfa: 116).**

YÜCEL YAYINLARI

MAU MAU. Ercümend Behzad. Şiirler. 96 sayfa 6 lira (ikinci baskı) **Cumhuriyet Gazetesi** - Ercümend Behzad'ın bütün şiirlerinde karşılaştığımız dünya, bol renkli, bol ışıklı, ilkel, imgelerle dolu bir dünyadır, bu bakımdan sizi en yabanıl doğaya çeker boyuna. Bu renkli, ışıklı, bozulmamış doğa düşkünlüğü Ercümend Behzad'ı Afrika şiirleri yazmaya sürükledi; oradaki insanın yaşayışını, savaşını işlemeye, bunu yaparken de insanla doğa arasındaki ilişkileri göstermeye koyuldu. **Melih Cevdet Anday.**

YARIN İÇİN. Metin İlkin, uzun hikâye. 128 sayfa 6 lira. **Dünya Gazetesi, 15.9.1970** - Bu temayı Metin İlkin, gerçekten başarıyla işliyor. Hikâye biterken yüzümüzün kızardığını, nankörlüğümüzü, hiçliğimizi bir defa daha anlamış oluyoruz .Sonra Metin İlkin, ille benim gibi düşünün de demiyor. Öğretmence, bilgince de koymuyor, sürmüyor olayı ortaya; biz anlayışımızca bir şeyler sezinliyoruz anlatılan öyküden. İlkin'in asıl başarısı burada. Hikâyecimizin başarısı: konuları, manzaraları birbirine ustaca bağlamasında bir de. Hikâyenin neresinde olursanız olun geçişler hiç sıkıcı değil. Yarın İçin'i düşünüyorum şu sıralar. Yarınlarımızı kim kurtaracak? **Halim Yağcıoğlu.**

FATMA HANIMIN ERİK AĞACI. Kemal Bekir, hikâyeler. 96 sayfa 6 lira 1947'den bu yana sanat dergilerini izlemiş olanlar Kemal Bekir imzasıyle yayınlanmış nice hikâye okumuşlardır. Bu hikâyelerde ben, psikolojik ayrıntılar dikkati ile ruhsal durumların derinliğine inen insancıl bir gözlem buluyorum. Hareketlerin nedenleri olan asıl niyetler, öfkelerin temelindeki, sevgiler, gülümsemelerin ardındaki hüzünler, umursamazlıkların dibindeki kuşkular ve tedirginlikler... Kısaca öteki insanların iç dünyalarına yaklaşan adımların hikâyeleri. **Rauf Mutluay.**

UZAY DUVARLARI. Halil Kocagöz, şiirler. Metin Eloğlu'nun desenleri. 80 sayfa 6 lira. **Gelecek Dergisi,** haziran **1971** - Genellikle doğa ve sevgi temalarının çokça yer aldığı şiirleri, zaman zaman toplumsal olan sorunlara da değinmekten geri durmuyor. Biçiminde ise sade ve arı bir tutumu var Kocagöz'ün. **Mehmet Selim.**

ALTIN GAZAP. Ercümend Behzad ,trajedi. 176 sayfa 10 lira. **Gelecek Dergisi,** temmuz 1971 - Ercümend Behzad'ın kendi deyimiyle, bu somurtuk güldürüsü arkaikten alarak zamanımıza bakmakta, konuşturduğu tarihsel kişilerle bu gün tarih sahnesinde yetkin kişileri benzeştirmektedir. Bir tür tarih eleştirisi.

GÖKAĞRI. Halim Uğurlu, şiirler. 96 sayfa 6 lira - Halim Uğurlu edebiyatımızda aruzdan ve heceden özsuyunu alarak çağdaş imgeleme varan şiiriyle sağlam bir yer tutar. İnsan sevgisi ağır basan şiiri gelenekten süzülerek gelen duyarlığını, akılcı bir örgüyle güncelleştiren özgün bir şiirdir. Bu kitabındaki, «Anadolu Acısı» şiiri de, tek şiirde TRT 1971 şiir ödülü almıştır.

ZOR ZAMAN. Metin İlkin, uzun hikâye. 72 sayfa 6 lira. **Gelecek Dergisi,** ağustos 1971 - Başarı çizgisinin üstüne yükselmiş her sanatçının kuşkusuz ilginç bir yönü vardır. Bu ilginç yön bazı yazarlarda kimi zaman abartılmış ve gereğinden çok ileri sürülmüş bir kılıkta ortaya çıkar. **Metin İlkin**'de ilginç olan olağanüstü gibi görünen birtakım olayların soğukkanlılıkla olağanmış gibi anlatılmasıdır. Bu yönüyle öykücü gerçek yaşantıya adamakıllı yaklaşır. Nitekim gerçek yaşantıda da olağanüstü dediğimiz olaylar aslında bu yaşantının doğal birer parçası değiller midir? İşte öykücü Metin İlkin kendi estetikasında bunu; yani yaşantıyı doğal boyutları ve uzantılarıyla yansıtma uğraşısını sürdürmektedir. Bu güç işde ne denli başarıya ulaştığını da son kitabıyla edebî bir biçimde kanıtlamaktadır. **Mehmet Selim.**
